

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь магістр

на тему:

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Виконала: студентка II курсу, 267 групи
Галузь знань: 07 Управління та
адміністрування
Спеціальність: 073 Менеджмент
Іващенко Віта Леонідівна

Керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Прищеп С.М.

Рецензент:
кандидат педагогічних наук, доцент
Бутенко О.Г.

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	9
1.1. Феномен медіаосвіти та медіазасобів у сучасному науковому дискурсі.....	9
1.2. Сутність та структура управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти в закладах дошкільної освіти.....	35
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	47
2.1. Дослідження стану готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.....	47
2.2. Обґрунтування шляхів удосконалення управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.....	57
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

ВСТУП

Постійне зниження віку, коли дитина вперше контактує із засобами масової комунікації (на сучасному етапі це майже завжди дошкілля), нестримне захоплення гаджетами й девайсами, численні факти виникнення uzалежнень від комп'ютерних ігор, віртуального середовища спонукають світову педагогічну спільноту здійснювати рефлексію над проблемами критичного, відповідального, селективного використання новітніх медіа й обґрунтовувати шляхи підготовки майбутніх фахівців до формування медіаграмотності дітей у закладах дошкільної освіти та розвитку медіакультури їхніх батьків. Зараз уже немає сумніву, що розпочинати формувати медіаграмотність необхідно в закладі дошкільної освіти.

Водночас при цьому виникає низка проблем, а саме: які напрями медіаосвіти розвивати, які форми, методи й засоби використовувати [32]. Академія української преси докладає значних зусиль, щоб допомогти вихователям у вирішенні медіаосвітніх завдань, пропонуючи безкоштовні видання для педагогічних працівників та батьків.

Нашу добу не даремно називають інформаційною. І справа тут не тільки в тому, що значна частка національного багатства сучасних країн створюється в сфері інформаційних технологій. Сучасна людина для успішної життєдіяльності не може бути осторонь інформаційних потоків. Але головна складність нині не в тому, щоб отримати певну інформацію, а в тому, щоб визначити, яка інформація потрібна. Величезний надлишок інформаційної пропозиції призводить до того, що сучасна людина ризикує «потонути» в інформаційному морі. До цього додається загроза повірити брехливій інформації.

На жаль, багато сучасних медіа не перевіряють достовірність оприлюднених даних, нормою стало використання численних маніпулятивних технологій, спрямованих або на безпідставне

формування позитивного іміджу замовників, або на очорнення їхніх конкурентів.

У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала невід'ємною частиною, з одного боку, загальноосвітньої підготовки молоді, з другого – масових інформаційних процесів. Вона включена до глобалізаційних перетворень і є складовою гарантування конкурентоспроможності економіки, нерозривно пов'язана з розвитком демократії в умовах інформаційного суспільства. Перші досягнення в експериментальному впровадженні медіаосвіти в Україні підтверджують необхідність інтеграції ініціатив суб'єктів освітнього процесу і широкої громадськості в ефективну національну медіаосвітню систему.

Необхідність розвитку медіаосвіти та медіаграмотності саме в дошкільному віці зумовлена декількома факторами.

По-перше, дошкільний вік є надважливим періодом для інтелектуального, фізичного та психоемоційного розвитку дитини.

По-друге, сучасна дитина до моменту вступу до школи набуває, як правило, досить значний аудіовізуальний досвід: активно спілкується з телевізійною, комп'ютерною, відео й звукозаписувальною технікою, володіє навичками спілкування з мобільною телефонією тощо.

По-третьє, діти, що стикаються з постійно зростаючим потоком інформації (виховної, навчальної, медійної), відчувають значні труднощі, коли їм необхідно проявити пошукові навички, самостійно критично оцінити отриману інформацію, проявляючи не тільки інтелектуальну й пізнавальну активність, але й особистісну, суб'єктивну позицію, творчу індивідуальність.

Розроблення і прийняття нової редакції Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016 р.) – важлива складова модернізації освіти, яка сприятиме побудові в країні інформаційного суспільства,

розвиткові економіки знань, становленню громадянського суспільства.

Поняття «медіаосвіта» тлумачиться в працях Р. Бабій, Ю. Беднарека, О. Волошенюк, В. Іванова, Г. Онкович, Б. Потятинника, О. Шкоби, С. Шумаєвої та ін.

На думку науковців, медіаосвіта це:

- напрям у педагогіці, спрямований на вивчення закономірностей масової комунікації (Г. Онкович);
- практика підготовки дитини до ефективної взаємодії з новітніми технічними засобами (О. Волошенюк, В. Іванов);
- науково-освітня сфера діяльності, метою якої є допомога індивідові сформувати психологічний захист від маніпуляції з боку мас-медіа і розвинути інформаційну культуру (Б. Потятинник).

Аналіз підходів учених до визначення понять, основних термінів Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, власні наукові пошуки дають змогу трактувати медіаосвіту в закладах дошкільної освіти як частину освітнього процесу, якому притаманна трикомпонентна структура (навчання про медіа, навчання й виховання через медіа та для медіа), що реалізується завдяки партнерству вихователів, батьків і дітей, передбачає формування вміння критичного, свідомого, відповідального сприймання інформації в усіх учасників партнерської взаємодії.

Проблеми медіаосвіти дітей дошкільного віку є предметом досліджень українських учених, а саме: Н. Ашиток, Н. Гавриш, О. Качури, К. Крутій, О. Полєвикової, О. Соцької та ін., а також польських науковців: Е. Бжищ, А. Бонк, П. Джевецького, А. Огоновської, А. Сугер-Шереги та ін. Окремі аспекти підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до медіаосвіти висвітлені в працях українських дослідників К. Біницької, І. Кузьми, О. Олійник тощо. Провідною ідеєю зарубіжних праць є формування в

дошкільника вміння безпечного й селективного використання сучасних медіа. Проте наголошується також на їхньому значенні як інструмента забави й розваг.

Українські вчені, зазвичай, вказують на позитивні функції сучасних медіа в дошкільній освіті, як-от: дидактична, виховна, діагностична, розважальна тощо. При цьому висловлюється стурбованість втратою інтересу до традиційних медіазасобів: книжки, дитяча преса, які недостатньо використовуються для морального виховання дошкільнят.

Однак проблема готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти у закладах дошкільної освіти ще недостатньо окреслена. Саме тому, обрана тема магістерського дослідження «Управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти».

Мета дослідження полягає в теоретичному аналізі досліджуваної проблеми, визначенні та обґрунтуванні шляхів удосконалення процесом управління формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – управління формування готовністю вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення управління формуванням готовністю вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Відповідно до мети, об'єкта, предмета дослідження були визначені такі **завдання** дослідження:

1. Розкрити сутність понять медіаосвіти та медіазасобів у сучасному науковому дискурсі.

2. Визначити особливості управління формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти в закладах дошкільної освіти.
3. Окреслити стан готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.
4. Обґрунтувати шляхи удосконалення управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Методи дослідження теоретичні: методи порівняльного та системного аналізу для зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, визначення понятійно-категоріального апарату дослідження, ознайомлення з нормативними документами; *емпіричні:* діагностувальні методи (анкетування, спостереження) – з метою з'ясування стану сформованості педагогічної підтримки учнів в освітньому процесі у закладі загальної середньої освіти.

Експериментальна база. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі декількох дошкільних закладів освіти Полянецького закладу дошкільної освіти Уманської громади, Чорнявського ліцею з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією Леськівської сільської ради Черкаського району Черкаської області, загалом 22 учасники.

Теоретичне значення полягає у розкритті сутності понять медіаосвіти та медіазасобів, особливості управління формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти в закладах дошкільної освіти, окресленні сформованості управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти, обґрунтуванні шляхів удосконалення управління процесом

формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані емпіричні дані і висновки слугуватимуть науково-методичними рекомендаціями для адміністрації шкіл, вихователів, а також можуть бути використані в системі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Апробація результатів матеріали дослідження були обговорені та схвалені на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, та Всеукраїнській науково-практичній конференції в м. Умань.

Публікація. За результатами дослідження опубліковано статтю «Феномен медіаосвіти та медіазасобів у сучасному науковому дискурсі» Збірник наукових праць магістрантів факультету соціальної та психологічної освіти / Уманський держ. пед. ун-т. імені Павла Тичини, Ф-т. соц. та психол. освіти; [голов. ред. Кравченко О. О. ; редкол.м: Сафін О. Д., Коляда Н. М., Коберник О.М. [та ін.]. Умань : Візаві, 2023. С. 66-74..

Структура роботи. Магістерське дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (82 найменувань), 4 таблиці, 4 рисунка.

Загальний обсяг магістерської роботи – 81 сторінки, основний зміст викладено на 73 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Феномен медіаосвіти та медіазасобів у сучасному науковому дискурсі

На сучасному етапі в Україні, як і в багатьох країнах світового співтовариства, стрімкого розвитку набуває інформатизація усіх сфер життя суспільства. Цей процес супроводжується становленням глобального комунікаційного простору, інтенсивним розвитком та модернізацією засобів масової комунікації, широким включенням молодого покоління у процес споживання продукції мас-медіа, посиленням ролі медійних засобів в організації освітнього процесу, що потребує, своєю чергою, оновлення змісту вищої педагогічної освіти.

Серед ключових напрямів оновлення змісту освіти важлива роль належить упровадженню і розвитку сучасної медіаосвіти, яка, за визначенням «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», являє собою «частину освітнього процесу, спрямовану на формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерноопосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа» [28].

XXI століття можна з упевненістю назвати «епохою інформації», адже роль інформації безперервно зростає й набуває найважливішого значення в розвитку суспільства, у прогресі економіки, науки, техніки і

культури. XXI століття – «століття глобального інформаційного суспільства», у якому освіта, знання, інформація й комунікація становлять основу розвитку й благополуччя людської особистості. Саме тому з кожним роком медіа відіграють усе більшу роль у житті людей узагалі та в освітньому процесі різних освітніх закладів зокрема.

Підвищення якості освіти є одним із головних пріоритетів державної політики в освітній сфері. Особливе значення надається переорієнтації освіти на формування необхідних для життя ключових компетентностей, тобто забезпеченні зростання ступеня відповідності змісту і форм освіти соціально-економічним реаліям у світі, що змінюється.

В рамках процесу реформування вітчизняної системи освіти здійснюється впровадження медіаосвіти, медіа- та цифрової грамотності, покликаних стати ефективним рушієм оновлення української освітньої галузі та суспільства в цілому.

Актуальність медіаосвіти і критичного мислення для вітчизняної освітньої галузі визначається змінами у національній та глобальній економіці, а також змінами у функціонуванні традиційних і нових медіа та медіаповідомлень. Протягом останніх двох десятиліть дедалі потужнішу роль у цьому процесі відіграє піднесення базованих на інтернет-технологіях соціальних медіа, у першу чергу соціальних мереж на зразок Facebook. При цьому новітні медіа, будучи переважним джерелом інформації, ідей і суджень для професіоналів у царині традиційних медіа, опосередкованим чином справляють потужний вплив на тих, хто безпосередньо користується ними не так активно, віддаючи перевагу, наприклад, телебаченню.

В умовах швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та демократичного політичного устрою, у якому свобода слова і медіа (як традиційні, так і новітні) відіграють одну з ключових ролей, краще розуміння змін у медіасфері веде до розробки як нових ефектних засобів інформаційного впливу, так і інструментів та методів протидії ним.

З огляду на це, одне із головних завдань медіаосвіти полягає в тому, щоб ознайомити учнів і студентів з позитивними та негативними сторонами традиційних та особливо новітніх медіа, навчити ефективно ними користуватися у вирішенні з повсякденних життєвих завдань, оцінювати достовірність інформаційних джерел, критично ставитися до медіаповідомлень.

Одним з найпоширеніших термінів, безпосередньо пов'язаним з медіа, є «медіаосвіта». У формулюваннях терміна «медіа», прийнятих у різних країнах, зазвичай немає різночитань, вони відрізняються лише стилістично [16]:

– поняття «медіа» в сучасному світі найчастіше вживається як аналог термінів ЗМК – засоби масової комунікації та ЗМІ – засоби масової інформації;

– терміни, що відбивають будь-яке явище або процес, пов'язаний з використанням медіа в системі сучасної освіти, будуть мати складник медіа (наприклад, медіаосвіта, медіатекст, медіапедагогіка, медіапсихологія, медіатехнологія, медіакультура, медіакомпетентність тощо).

Термін «media» з'являється в англійській мові з XVI ст., у XVII ст. починає використовуватися у філософії, а з XVIII ст. застосовується для назви першого в історії засобу масової комунікації – газет. З середини XIX ст. поняття «медіа» набуває сучасного сенсу – як поширення повідомлень за допомогою особливих технічних засобів зв'язку (пошта, телеграф) [37, с. 156 – 160].

Аналіз наукової літератури засвідчує, що на сьогодні немає єдиного, однозначного визначення поняття «медіа»:

– медіа – це канали та інструменти; їх використовують, щоб зберігати, передавати й подавати інформацію або дані (American Psychological Association (APA));

– медіа досить широке поняття, яке включає всю сукупність технологічних засобів і прийомів, що служать для передачі конкретному споживачеві інформаційного повідомлення в тому чи тому вигляді (друковане слово, музична композиція, радіо- або телепередача та ін.);

– медіа – це носії повідомлень, які доставляються за допомогою технологій (текст – у книжках, методичних посібниках і комп’ютерних мережах; звук – у аудіокасетах, радіо- та телепередачах; зображення – у відеокасетах та телепередачах; текст, звук і зображення – у телеконференціях тощо) [11].

Ми дотримуємося думки О. Федорова, який розглядає медіа як засоби (масової) комунікації – технічні засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, поширення, сприйняття інформації та обміну нею між суб’єктом (автором медіатексту) і об’єктом (масовою аудиторією) [67].

Аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень у галузі медіаосвіти, своєю чергою, показав, що все ж таки існують відмінності в тлумаченні понять ЗМІ та ЗМК і різноманітне використання окремих частин цілого поняття. В результаті вивчення літератури, ми впевнені, що поняття ЗМК має більш широкий характер.

Своєю чергою, спільною ознакою ЗМІ і ЗМК є можливість масового тиражування інформації. ЗМІ займаються збиранням, аналізом, опрацюванням, зберіганням та поширенням актуальної, соціально значущої інформації. Тоді як ЗМК відповідають за спілкування соціуму, розосередженої аудиторії на базі інформації, а не тільки виробництво та передавання інформації. Комунікація не існує без інформації, що свідчить про те, що ЗМІ може розглядатися як головний складник ЗМК, а не її тотожність.

Отже, поняття «засоби масової комунікації» складається із засобів масової інформації – друковані видання, теле/радіо/відео/кінопрограми, і з

нових телекомунікаційних засобів на комп'ютерній базі (глобальні комп'ютерні мережі – Інтернет).

Виходячи із зазначеного вище, ми дійшли висновку, що всім цим засобам притаманні якості, що їх об'єднують, що представлені на рис. 1.1.

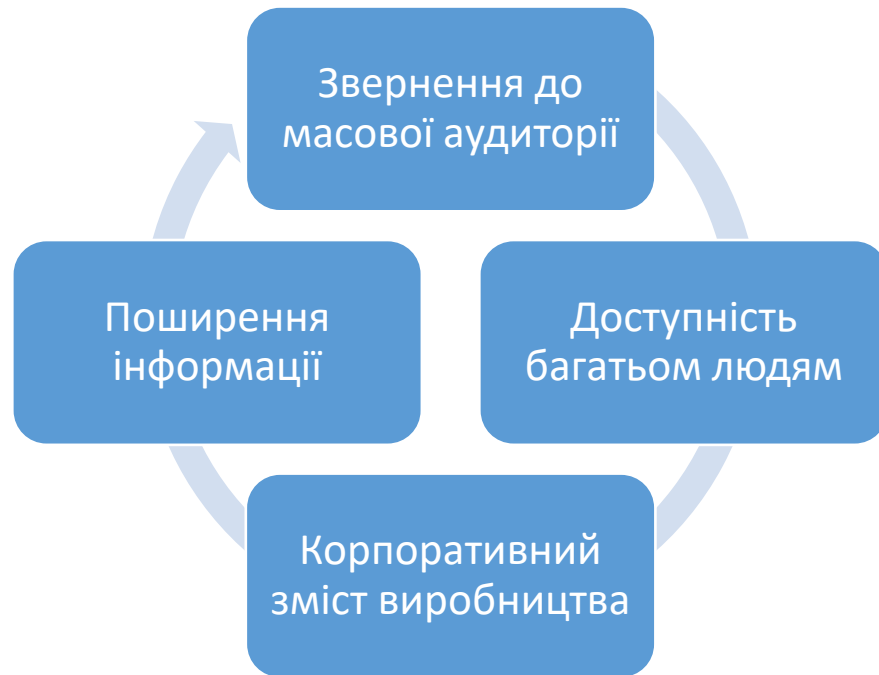

Рис. 1.1. Якості ЗМІ та ЗМК

У сучасній науковій літературі термін «медіаосвіта» трактується по різному. Існують думки, що вперше термін «медіаосвіта» вжито в 1973 році на спільному засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно, телебачення та аудіовізуальної комунікації.

У такому тлумаченні медіаосвіта постає педагогічним явищем, яке не зводиться лише до використання ЗМІ як допоміжних засобів викладання знань із різних дисциплін – математики, фізики чи географії [79, с. 8], оскільки згідно з рекомендацією Ради Європи про освіту з питань ЗМІ медіаосвіта визначається як діяльність учителя, спрямована на розвиток знань про ЗМІ, тобто формування критичного й свідомого, аналітичного ставлення до масмедійної продукрованої інформації. Така освіта має розширювати можливості доступу до інформаційних джерел економічного,

політичного, соціального та культурологічного змісту. Тобто медіаосвіта має навчати людей орієнтуватися в медіапросторі, забезпечити їхню здатність до сприйняття, розуміння та доцільного оперування інформацією зі ЗМІ, до застереження їх від руйнівних впливів низькопробної продукції.

Один із авторитетних медіапедагогів та теоретиків медіа Л. Мастерман обґрунтував сім чинників пріоритетності та актуальності медіаосвіти в сучасному світі [78, с. 2]:

1. Високий рівень споживання медіа й насиченості сучасного суспільства засобами масової інформації.
2. Ідеологічна важливість медіа і їх впливу як галузі промисловості на свідомість аудиторії.
3. Швидке зростання кількості медіаінформації, посилення механізмів управління нею та її поширення.
4. Інтенсивність проникнення медіа в основні демократичні процеси.
5. Підвищення значущості візуальної комунікації та інформації у всіх галузях.
6. Необхідність навчання школярів/студентів з орієнтацією на відповідність майбутнім вимогам.
7. Наростаючі національні та міжнародні процеси приватизації інформації.

Ми поділяємо таку позицію Л. Мастермана і вважаємо, що медіаосвіта насправді є актуальною та має пріоритет у сучасному світі, а особливо в навчальному процесі на всіх ланках освіти.

Американський дослідник Дж. Мейровіц пропонує розглядати медіаосвіту як систему, що складається із трьох взаємозалежних складових:

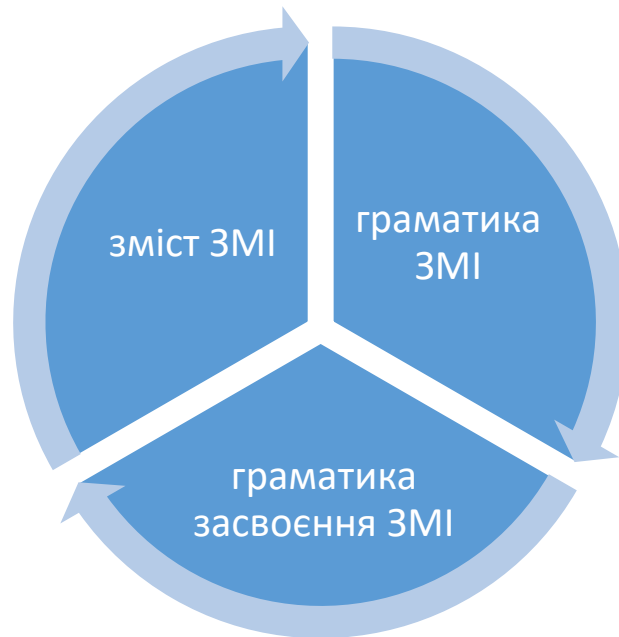

Рис. 1.1. Складові медіаосвіти

Під змістом медіаосвіти, на його думку, потрібно розуміти знайомство з дійовими особами ЗМІ, темами, запропонованими ЗМІ, і т. п.

Грамати́ка ЗМІ включає вивчення характерних особливостей кожного окремого виду мас-медіа, а грамотне засвоєння ЗМІ передбачає засвоєння специфічних умовностей, модальності та вимог до обробки певної інформації при використанні кожного окремого виду ЗМІ [80, с. 96 – 108].

У контексті цього підходу до розгляду поняття «медіаосвіта» необхідно дотримуватися поетапності, здійснювати трансформацію від простого до складного задля спрощення та кращого засвоєння інформації. Видатний теоретик медіа Дж. Гербнер розумів медіаосвіту як формування широкої коаліції «для розширення свободи та розмаїття комунікації, для розвитку критичного розуміння медіа як нового підходу до ліберальної освіти» [77, с. 81].

Тобто Дж. Гербнер дотримується думки, що необхідно навчитись критично мислити, а це значить усвідомлено оцінювати, міркувати, тобто проявляти психічну, емоційну, пізнавальну активність, яка повинна бути спрямована на вирішення конкретної проблеми.

На думку фахівців ЮНЕСКО, медіаосвіта є частиною основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію та є інструментом підтримки демократії. При цьому медіаосвіта рекомендується для запровадження в національні навчальні плани всіх держав, у систему додаткової, неформальної та «пожиттєвої» освіти [81].

Таблиця 1.1.

Визначення поняття «медіаосвіта»

№	Дослідник	Визначення поняття «медіаосвіта»
1	В. Возчиков	педагогічний рух, що виступає за вивчення і практичне освоєння в загальноосвітній школі явищ масової комунікації; рух, спрямований на забезпечення самовираження особистості, розкриття її творчого потенціалу, виховання культурної людини в найширшому сенсі слова [12, с. 8]
2	О. Шариков	напрямок у педагогіці, який спрямований на вивчення підростаючим поколінням закономірностей масової комунікації [73, с. 4]
3	Н. Чичерина	галузь педагогічної науки, яка розробляє теоретичні питання навчання адекватної взаємодії з медіасередовищем; як окрему освітню галузь, змістом якої є знання про функціонування ЗМІ в сучасному суспільстві, їхньої ролі в розвитку суспільства та індивіда, а також навички й уміння ефективної роботи з текстами ЗМІ; як практичну навчальну діяльність, спрямовану на формування медіаграмотності; як суспільно-просвітницьку діяльність, спрямовану на підвищення рівня медіаграмотності членів суспільства [72, с. 42 – 43]

4	О. Федорова	процес утворення й розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки [67, с. 38]
---	-------------	---

Аналізуючи праці відомих педагогів, варто зазначити, що медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп’ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до вищезазначеного варто визначити, що основними завданнями медіаосвіти:

- підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації,
- навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку,
- опанувати способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів [54].

Проблема медіаосвіти в Україні в контексті євроінтеграції й входження України до світового інформаційного простору є комплексною, адже саме від якості отримуваної інформації і залежить наше майбутнє, зокрема й майбутнє нашої держави.

Медіаосвіта спирається на низку принципів [30]:

Особистісний соціально-психологічний підхід. Медіаосвіта базується на актуальних медіапотребах учнів з урахуванням їхніх вікових, індивідуальних та соціально-психологічних особливостей, наявних медіа-уподобань і рівня сформованості медіакультури особистості та її найближчого соціального оточення.

Перманентне оновлення змісту. Зміст медіаосвіти постійно оновлюється відповідно до розвитку технологій, змін у системі мас-медіа, стану медіакультури суспільства та окремих його верств. Використовуються актуальні інформаційні прецеденти, поточні новини, сучасні комплексні медіафеномени, популярні в молодіжному середовищі. При здійсненні медіаосвіти забезпечується баланс між актуальною сьогоденністю та історичними надбаннями.

Орієнтація на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Медіаосвіта спирається на передові досягнення інформаційно-комунікаційних технологій, використовує їх для організації роботи медіапедагогів, формування спільних інформаційних ресурсів, полегшення комунікації та координації в середовищі взаємодії учасників медіаосвітнього руху. Медіаосвіта враховує розвиток новітніх медіа.

Пріоритет морально-етичних цінностей. Медіаосвіта спрямована на захист суспільної моралі і людської гідності, протистоїть жорстокості і різним формам насильства, сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей, зокрема ціннісному ставленню особистості до суспільства і держави, до людей, природи, мистецтва, праці та самої себе.

Пошанування національних традицій. Медіаосвіта базується на врахуванні національної та етнолінгвістичної специфіки медіапотреб учнів і педагогів, забезпечуючи паритетність їхньої взаємодії і конструктивність діалогу. Медіаосвіта спрямована на розвиток національної культури, сприяє зростанню престижності україномовного спілкування.

Патріотизм. Медіаосвіта в Україні є важливим засобом формування і зміцнення національної ідентичності, консолідації

суспільства, формування свідомої громадянської патріотичної позиції особистості. Медіаосвіта передбачає забезпечення процесу національно патріотичного виховання молоді за допомогою застосування різноформатного медіаконтенту патріотичного змісту та формування інструментальних умінь критичного сприймання, аналітичного опрацювання медійних повідомлень, оцінювання їх достовірності та об'єктивності, а також набуття нових смислів, зміцнення патріотичних почуттів. Розвинена медіаінформаційна грамотність стає невід'ємною складовою конструктивного патріотичного світогляду особистості в умовах інформаційної доби.

Громадянська спрямованість. Медіаосвіта, в міру набуття нею форми медіаосвітнього руху, сприяє розвитку в країні громадянського суспільства. Вона спирається на потенціал громадських об'єднань і асоціацій, узгоджує свої зусилля з розвитком інших громадських рухів. При цьому медіа-інформаційна грамотність громадян перетворюється на важливий складник політичної культури суспільства.

Естетична наснаженість. Медіаосвіта широко використовує кращі досягнення різних форм сучасного мистецтва та естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва, музики, художньої літератури, кіно, фольклорних практик, розвивається з урахуванням потенціалу існуючих у суспільстві загалом і на місцевому рівні інституцій та окремих проектів мистецького профілю.

Продуктивна мотивація. У межах медіаосвіти поєднуються акценти на творче сприймання медіа і розвиток здатності учня створювати власну медіапродукцію. Виробництво в медіаосвітньому процесі медіапродукту з метою його подальшого використання в спільноті, на фестивалях, конкурсах тощо сприяє формуванню продуктивної мотивації учасників медіаосвітнього процесу.

До цієї, беззаперечно актуальної, проблеми зверталися науковці-представники різних галузей науки, зокрема: В. Різун, М. Тимошик,

В. Шкляр, І. Слісаренко та ін. (журналістика), Л. Шульман і В. Пугач (фізико-математичні науки), Г. Онкович, Н. Іллік, Б. Потятиник та ін. (педагогіка).

Н. Ашиток, аналізуючи художню літературу як медіазасіб, з'ясувала, що «фольклор є своєрідною школою соціального досвіду, унікальним засобом для передачі народної мудрості і виховання дітей на ранньому етапі їх розвитку» [4, с. 8]. Науковець рекомендує ознайомлення дошкільнят із художньою літературою починати з народної творчості (приказок, загадок, пісень, забавлянок, народних казок тощо). Нечисленними є праці, у яких переконливо відображено загрози медіа для розвитку дитини та шляхи, як їх уникнути. Зокрема, К. Крутій, аналізуючи вплив мультиплікаційних фільмів (найпопулярніший медіапродукт серед малюків та їхніх батьків) на формування дитини, довела необхідність соціального контролю їх ціннісного змісту, адже нерідко вони пропагують антисоціальну поведінку, неповагу, цинізм, жорстокість до людей, дискредитують статус дорослих, спонукають до здійснення протиправних дій тощо [31, с. 87].

Науковець обґрунтувала авторську технологію використання відеосюжетів із мультфільмів як засіб навчання мови і розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників. Форми, методи й засоби підготовки майбутніх педагогів до реалізації медіаосвіти висвітлені в працях польських дослідників: А. Анджеєвської, Ю. Беднарека, Я. Гайди, А. Лепи, Б. Семенецького, Д. Семенецької, В. Стриковського, М. Танася та ін.; українських авторів: Т. Бешок, Г. Дегтярьової, В. Іванова, В. Кондратюка, А. Литвина, Л. Покроєвої, В. Робака тощо.

Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до медіаосвітньої діяльності в Україні розглядається в працях О. Кравчишиної, К. Крутій тощо. Заслуговує на увагу розроблений О. Кравчишиною діагностичний інструментарій оцінювання сформованості готовності майбутнього вихователя до використання засобів медіаосвіти, а також комплексу

професійно зорієнтованих технологій формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти [30, с. 3-4].

Проте вони ще не набули широкої практичної реалізації. Автор дійшла висновку, що традиційна система навчання у закладах вищої освіти не забезпечує належного рівня підготовки майбутніх вихователів до здійснення професійної діяльності в умовах інформатизації освіти [30, с. 4]. Для вирішення проблеми формування готовності майбутніх вихователів до реалізації медіаосвіти О. Кравчишина розробила спецкурс «Використання медіазасобів в освітньому процесі ДНЗ» [30, с. 280-291].

Проте, на нашу думку, особливу цінність становлять тексти лекцій, а також методичні розробки занять для дошкільнят, які, на жаль, не опубліковані і не розміщені в додатках. Студіювання праць українських та польських науковців засвідчує відсутність порівняльного аналізу процесу формування медіаграмотності дітей у дошкільних закладах України й Польщі та підготовки майбутніх вихователів до реалізації медіаосвіти. Не виявлено позитивних ідей накопиченого досвіду, які варто реалізовувати в освітньому процесі; не висвітлено, як уникнути прорахунків у застосуванні медіа в дошкільлі та в умовах закладу вищої освіти.

У дослідженнях науковців ідеться про підготовку людини до спілкування із ЗМК під час соціалізації. На думку вчених, медіаосвіта повинна, по-перше, захистити дітей від потенційно шкідливих ефектів медіа; по-друге, виростити такого споживача медіа, котрий міг би ефективно задовольняти свої інтереси, використовуючи ЗМК.

У науковому дослідженні В. Мантуленка запропоновано класифікацію медіа в якості засобу освітнього процесу:

– інструмент, за допомогою якого традиційні заняття обробляються в спеціальній формі (перш за все, це охоплює сферу обробки тексту, наприклад, підготовка повідомлень, доповідей, презентацій мультимедіа тощо);

– помічник у навчанні (робота з електронними словниками, енциклопедіями, інтернет-порталами за зазначеними предметами);

– засіб комунікації (завдяки підключенню комп'ютерів до локальної або всесвітньої мереж, частіш за все у формі електронних листів або відеоконференцій діти та викладачі можуть спілкуватись, долаючи будь-які кордони та дистанції);

– інструмент моделювання дійсності (електронні медіа відкривають штучні світи, у рамках предмета у вигляді віртуальних екскурсій до музеїв) [39, с. 15 – 16].

Дослідники І. Дичківська [18] та Г. Онкович [76] поділяють медіазасоби на

традиційні (друковані видання (газети, журнали), радіо, кіно, телебачення, відео);

інноваційні (що містять інформацію на програмно-апаратних засобах і пристроях (серверах) і функціонують на базі обчислювальної техніки).

Наукова позиція О. Федорова щодо класифікації медіа становить найбільший науковий інтерес, він пропонує поділити медіа за такими ознаками:

1) за типом головного засобу передавання інформації (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.);

2) за каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні);

3) за місцем використання (індивідуальні, групові, масові, домашні, робочі, транспортні та ін.);

4) за спрямуванням соціалізації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчальні, естетичні, екологічні, економічні);

5) за цілями використання (отримання інформації, освіта, спілкування, вирішення проблем, розвага, соціальне управління);

б) за результатами впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, соціалізація) [68].

Загалом погоджуючись з цією класифікацією, ми однак вважаємо, що вона має деякі недоліки: класифікація за місцем використання фактично містить дві ознаки – за місцем використання (домашні, робочі, транспортні) та за обсягом аудиторії, що сприймає інформацію (бере участь у комунікації) (індивідуальні, групові, масові).

У соціально-педагогічному плані медіа можна класифікувати за такими критеріями (рис. 1.2.):

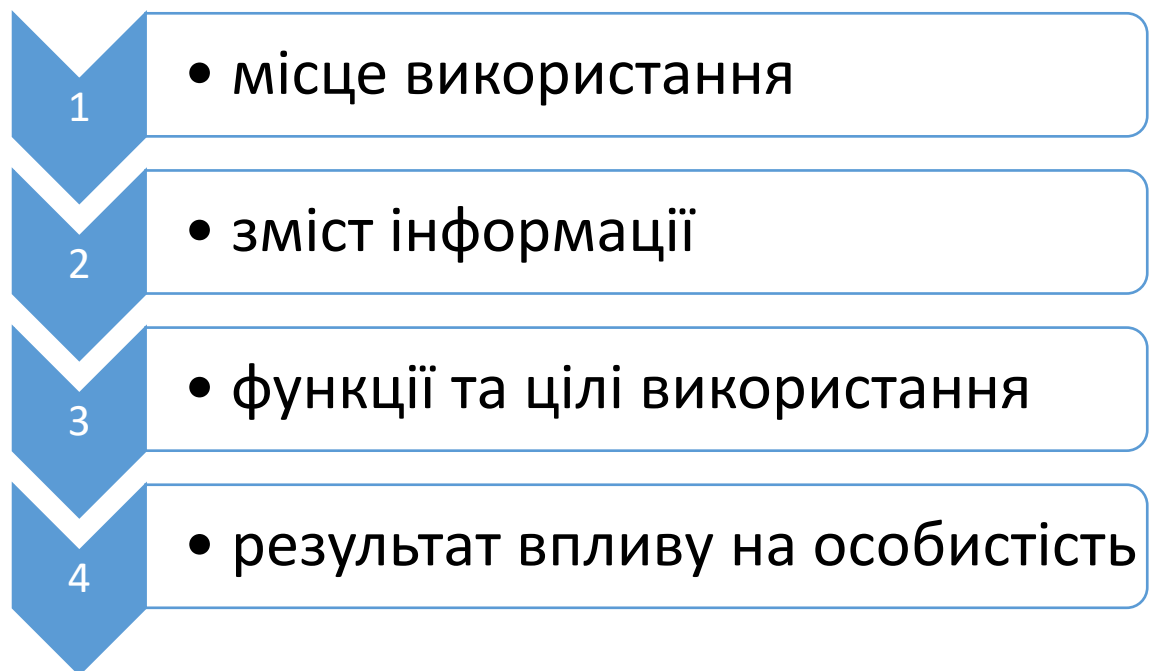

Рис. 1.3. Види медіа за критеріями

місце використання (індивідуальні, групові, масові, домашні, робочі та ін.),

змістом інформації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчальні, естетичні, екологічні, економічні),

функцій та цілей використання (отримання інформації, освіти, спілкування, вирішення побутових проблем, розвага, соціальне управління),

результату впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація) [44].

З погляду можливостей використання в освітньому процесі електронні медіа групуються в рамках функційного підходу за такими ознаками:

- ступінь універсальності (кількості виконуваних функцій);
- можливість підготовки або подання інформації;
- можливість роботи з аудіо- або відеоматеріалами;
- можливість роботи зі статичними або динамічними відеодокументами;
- можливість роботи з макро- або мікрооб'єктами.

Класифікуючи технічні засоби за ознакою підготовки або демонстрації інформації, виділяють три групи:

- пристрої для подання вже готових даних (відеоплеєр для CD або DVD дисків, слайд-проектор, програвач CD і ін.);
- пристрої для підготовки даних (фотоапарат, цифрова фотокамера, аналогова і цифрова відеокамера, звукозаписна апаратура);
- пристрої, що дозволяють підготувати й продемонструвати наявні матеріали (комп'ютер, відеомагнітофон, музичний центр).

Однією з найістотніших ознак класифікації технічних засобів у наш час є форма представлення даних. За цією ознакою виділяють два великі класи пристроїв: з аналоговим записом даних; з цифровим записом даних [44].

Отже, на основі аналізу наукових джерел і поглядів зарубіжних і вітчизняних науковців ми дійшли висновку, що існує безліч класифікацій медіа, утім класифікація засобів медіаосвіти розглядається стисло та має фрагментарний характер, саме тому в процесі дослідження нами було запропоновано власну класифікацію засобів медіаосвіти, яку схематично зображено

Засоби медіаосвіти умовно поділяємо на три групи:

- за способом передачі інформації (традиційні: телебачення; кінематограф; відео; радіо; преса: друковані видання, іконічні знаки (фотографії, малюнки, комікси); та новітні: комп'ютерні технології (слайд-шоу, мультимедійні фотоальбоми, презентації, комп'ютерні ігри та ін.);
- мобільні технології; Інтернет, за каналом сприйняття (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні);
- за цілями використання (отримання інформації, освіта, спілкування, вирішення проблем, розвага, соціальне управління). Ці класифікації засновані перш за все на відмінності використовуваних у медіа кодів, знакових комплексів.

Якщо розглянути сучасні медіа в межах класифікації за каналом сприйняття, то під ними у вузькому сенсі розуміються ті цифрові / електронні медіа, які роблять можливим мультимедійність – інтеграцію різних медіа в деяке комп'ютерне подання – гіпертекстову структуру, нелінійний текст; інтерактивність і моделювання. Сьогодні до електронних медіа належать радіо, ефірне, кабельне, супутникове телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ігри [44].

Можемо стверджувати, що медіа викликає інтерес науковців та методистів не лише як джерело отримання інформації, а і як засіб навчання, який допомагає формувати навички когнітивної, пошукової та творчої діяльності особистості, її вміння критично мислити, створювати власні медіапродукти тощо.

Доведено, що сучасні мас-медіа стають невід'ємною частиною життя людини вже від самого народження. Телебачення, комп'ютерні ігри, Інтернет та численні друковані видання активно формують світогляд, замінюючи дитині книжки, іграшки та живе спілкування. Такий вплив мас-медіа на формування особистості дедалі стає хаотичним і некерованим. Водночас сучасні дослідження (Д. Григорова, Р. Гуревич, М. Кадемія, О. Федорова, І. Челишева, Л. Шевченко та ін.) указують на доцільність

використання засобів мас-медіа у процесах навчання й виховання різних вікових груп.

Установлено, що медіаосвіта дошкільна є принципово інтегрованою й спрямована на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини (включаючи різні форми інтелекту, зокрема емоційний, соціальний і практичний інтелект), забезпечує її захист від агресивного медіасередовища (зокрема від інформаційного «сміття», невідповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, зокрема продукції, що містить елементи насильства, жахів, еротики), уміння орієнтуватись, обирати й використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію [28].

Учені стверджують, що дошкільна медіаосвіта має почати формування в дітей сучасних уявлень про роль інформації та інформаційних процесів у суспільстві, сприяти розвитку мислення в умовах великого інформаційного потоку [46, с. 24].

При використанні засобів медіаосвіти в роботі з дошкільниками, безумовно, треба враховувати характер дитячого сприймання, основними властивостями якого є: емпіричність, пов'язана з недостатністю особистісного досвіду та незасвоєнням критеріїв аналізу й оцінки поведінки, підвищена нецілеспрямована активність сприймання, зосередження основної уваги на дієвому початку в поведінці героя, результативність сприймання тощо.

На думку К. Крутій – автора Концепції моделі дошкільної медіаосвіти, ознайомлення дітей дошкільного віку з медіапродукцією повинно здійснюватися з опорою на особливості сприйняття дітьми художньої літератури і мистецтва. Це такі особливості:

– сила вражень, отриманих дітьми під час прослуховування літературного твору, перегляду мультфільмів, залежить від рівня розвитку їхнього естетичного сприйняття, тобто від здібності сприймати художню літературу в нерозривній єдності змісту й форми;

– обмежений особистий досвід, недостатньо глибоке розуміння істотних зв'язків і стосунків іноді заважають дітям зрозуміти певні моменти сюжету й окремі образні вислови;

– підвищена емоційність спонукає до внутрішньої активності дитини під час сприйняття образів медіапродукції;

– дошкільник ще не може визначитися зі своїми переживаннями від зовнішніх обставин, які зображено в книзі чи мультфільмі, його переживання під час слухання, його емоційне ставлення до героїв і подій часто не відповідають подіям, які зображено.

Зауважимо, що використання засобів медіаосвіти в процесі навчання і виховання дітей сприятиме активізації наочно-чуттєвого сприйняття, забезпеченню більш легкого й міцного засвоєння знань у їх образнопонятійній цілісності та емоційній забарвленості, істотно впливатиме на формування світогляду, стимулюватиме розвиток абстрактно-логічного мислення та значно скоротить час на навчання.

За допомогою дидактичних відеоматеріалів можна: представляти різноманітну інформацію, ілюструвати пояснення педагога або доповнювати його розповідь, виступати в якості основного джерела знань, розширювати кругозір в тій чи тій галузі знань; формувати уявлення про об'єкт вивчення, явища, події та ін.; створити умови для мотивації пізнавальної діяльності дітей; управляти процесом пізнання; узагальнювати навчальний матеріал; організувати самостійну пізнавальну діяльність; розвивати розумову діяльність дітей [65, с. 5].

Так, найпопулярнішими в дошкільників є телебачення, відео, DVD. Телевізор сприймається дітьми як найбільш доступний, щоденний засіб інформації та розваги, постає як інформатор про поточні події, як кінотеатр, як нянька, як вірний співрозмовник і порадник. Дитина емоційно так ангажується в дійсність екрана, що вона стає важливою частиною її життя, а тим самим є частиною її виховного середовища, тому варто звернути увагу на те, з якими ЗМІ спілкуються діти. Неспокій у

батьків і вихователів може викликати той факт, що багато програм насичені шкідливим змістом. Тут можна згадати передусім насильство й агресію в будь-якій формі, еротичні сцени, вульгарність і показ паранормальних явищ [64].

Нажаль, багато сучасних мультфільмів побудовані психологічно, педагогічно або етично безграмотно й можуть мати небезпечні для дитини наслідки. Спираючись на думки Д. Андрющенка, Н. Маркової, І. Медведєвої, перерахуємо кілька ознак «шкідливого мультика», від перегляду якого варто захистити дитину:

1. Головні герої мультфільму агресивні, вони прагнуть завдати шкоди іншим, нерідко калічать або вбивають інших персонажів, причому подробиці жорстокого, агресивного ставлення багаторазово повторюються, детально розкриваються. Наслідком перегляду такого мультфільму може стати прояв жорстокості, безжальності, агресії дитини в реальному житті. Варто звернути увагу й на дослідження А. Бандури, проведені ним та його колегами ще в 60-х роках ХХ століття, які довели, що сцени телевізійного насильства, побачені дітьми, збільшують їхню агресивність і формують не найкращі риси характеру. Більше того, регулярний перегляд агресивних телепередач дітьми є передвісником вчинення ними серйозних кримінальних злочинів до 30-річного віку [1, с. 29].

2. Девіантна поведінка героїв мультфільму ніким не карається. Персонажа, який порушує загальноприйняті правила, не ставлять у кут, не говорять, що так робити не можна. У підсумку в маленького телеглядача закріплюється уявлення про допустимість подібних форм поведінки, знімаються табу, розхитуються еталони гарного й поганого вчинку, допустимої та неприйнятної поведінки.

3. Демонструються небезпечні для життя дитини форми поведінки, повторювати які в реальній дійсності недоцільно, нерозумно й навіть просто небезпечно. Перегляд таких прикладів для наслідування може обернутися для дитини зниженням порога чутливості до небезпеки, а

значить потенційними травмами. Ще кілька десятиліть тому Є. Суботський описував експерименти, проведені з дітьми дошкільного віку [42, с. 285], у яких демонструвалася схильність дитини до наслідування. Ще тоді він задавався питанням: як подолати «всеїдність» наслідування, зробити так, щоб дитина прагнула копіювати хороше, утримувалась від наслідування поганого.

4. Транслюються форми нестандартної статевої поведінки: істоти чоловічої статі поведуться як представниці жіночої статі і навпаки, надягають невідповідний одяг, виявляють особливий інтерес до подібних собі по статі персонажів власної статі. Можна уявити, які наслідки перегляд подібних сцен може мати, наприклад, для дошкільника, якщо відомо, дошкільний вік – це період активної статевої ідентифікації дитини.

5. Поширені сцени зневажливого ставлення до людей, тварин, рослин. Показано безкарне знущання, наприклад, над старістю, немічністю, безпорадністю, слабкістю. «Виховний» ефект систематичного перегляду подібних мультфільмів не змусить себе чекати. Першими відчують його близькі дорослі у формі цинічних висловлювань, непристойних жестів, непристойної поведінки, грубості й безжалісності маленького телеглядача.

6. Використовуються несимпатичні, а часом навіть потворні герої. На думку В. Мухіної, для дитини зовнішність ляльки-мультяшки має особливе значення. Позитивні персонажі повинні бути симпатичними або навіть красивими, а негативні – навпаки. У разі, коли всі персонажі жахливі, потворні, страшні незалежно від їхньої ролі, у дитини немає чітких орієнтирів для оцінки їхніх вчинків. Крім того, коли дитина змушена наслідувати, ідентифікувати себе з несимпатичним головним героєм – неминуче страждає внутрішнє самовідчуття малюка [42, с. 287].

Зауважимо, що, використовуючи мультфільми в розвивальній роботі з дошкільниками, педагог має пам'ятати, що існують певні правила,

за якими відбувається розподіл анімації за віковими критеріями та вмісту виховного, навчального та розвивального матеріалу, рекомендації щодо її перегляду: відібрані мультфільми своїм сюжетом повинні розвивати позитивні якості особистості: доброту, милосердя, чуйність, увічливість, працьовитість; перегляд мультфільмів за день повинен займати не більше 15 – 20 хв., решту часу дитина повинна проводити за іграми чи будь-якою іншою суспільно корисною справою, під час виконання якої набуває навичок.

Ми підтримуємо думку Л. Тимофєєвої, яка справедливо зауважує, що необхідно щось протиставити невіпорядкованому, несистематизованому медіаінформаційному потоку, що обрушується на дітей сьогодні, та сформувати в них своєрідний захисний фільтр, моральний стрижень, почуття прекрасного, естетичний смак, аудіовізуальну культуру [63, с. 6].

На основі зазначеного вище можна зробити висновок, що навчання дітей дошкільного віку медіаграмотності засобами мультиплікаційного кіно, адекватного психолого-педагогічним особливостям дошкільного віку, дозволяє підтримувати становлення й розвиток низки якостей, що складають найважливіші характеристики цього вікового періоду – допитливість, спостережливість, прагнення до самостійного пошуку відповідей на питання, які виникають у дитини. Володіючи особливими можливостями впливу на дитину-дошкільника, мультиплікаційне кіно за відповідної професійної підготовленості педагога може знайти широке застосування в освітній роботі. Педагогічним працівникам разом із психологом потрібно буде відібрати зразки медіапродукції, які не містять елементів агресії, насильства і відповідають віковим особливостям дітей дошкільного віку.

Окрім цього, діяльність педагогічних працівників потрібно спрямувати на пошук резервів дидактичного матеріалу медіаосвітньої спрямованості в традиційних і новаторських технологіях навчання та

виховання. Тому, спираючись на зазначені вище наукові позиції, окреслимо доцільні форми й методи роботи вихователя з мультиплікаційними фільмами. Після перегляду мультфільмів можна організувати бесіду з поступовим ускладненням питань: від репродуктивних до творчих і проблемних.

Доцільним є драматизація фрагментів мультфільмів, адже це дає можливість краще зрозуміти персонажів [57, с. 42]. Можна розповісти історію створення мультиплікаційного фільму, хто бере участь у його створенні, яка техніка використовується в тому чи тому мультфільмі [23]. У контексті образотворчої діяльності можна пропонувати малювати кадри знайомих мультфільмів або разом створити свій мультфільм.

У наш час користується попитом і дитяча преса, яка покликана виконувати функції популяризації знань, культурних надбань, сприяти вихованню особистості, формувати загальнолюдські почуття, бути порадиником і другом, розважати дітей. За тематичною спрямованістю – це видання природничі, технічні, релігійні, мистецькі, освітні, розважальні, для дозвілля. Мета дитячих видань, якими б різними вони не здавалися, одна – навчання, виховання, розвиток дитини. Virізнюються серед інших своїм змістовим наповненням такі видання, як «Івасик-Телесик для малят», «В гостях у казки», «Карамельки», «Їжачок», «АБВГДЕЙКа малюка», «Бедрик», «Буквинки-веселинки», «Домовичок», «Малятко», «Пізнайко», «Джміль», «Яблунька». Завдання цих журналів полягає в тому, щоб зацікавити дітей отримувати корисну інформацію, спонукати до самостійної пізнавальної та дослідницької діяльності [21, с. 232].

Щодо дитячих газет, то їх асортимент не такий великий, як журналів. Дитяча газета «Казковий вечір» вирізняється серед видань для дорослих та серед інших газет для дітей не лише своїм різнокольоровим оформленням, а й змістом: неймовірні пригоди казкових героїв, захоплюючі завдання для маленьких розумників та оригінальні змагання з нагородами. Цікавою є дитяча газета «Клякса», яка повідомляє веселі

історії, шкільні новини, розповідає про музичні вподобання школярів, уміщує постери [21, с. 233].

Наступними за популярністю в списку дитячих інтернет-ЗМІ стоять видання, що створили додатково до «паперових» інтернет-версій. На жаль, багато мережевих версій сьогодні не працюють через те, що потрібно переконструювати матеріал, змінити мову та дизайн, оснастити текст пошуком і гіперпосиланнями, організувати обговорення, а не тільки обмежитися зміною носія, а такі зміни вимагають кваліфікованих фахівців і істотних грошових вкладень.

Відзначимо, що з великою швидкістю дитячий світ заповнюють комп'ютерні технології, тому комп'ютер повинен стати в дитячому садку ядром розвивального предметного середовища. Він повинен розглядатися не як окремий навчальний ігровий пристрій, а як усюди проникаюча універсальна інформаційна система, здатна з'єднатися з різними напрямками освітнього процесу, збагатити їх і докорінно змінити розвивальне середовище дитячого садка загалом.

С. Семчук у своєму дослідженні наводить чинники, які можуть сприяти більш активному та ефективному використанню комп'ютерних технологій у закладі дошкільної освіти:

- великі дидактичні можливості комп'ютера;
- наявність у продажу різноманітних програмних продуктів для навчання;
- уведення в планування режимних процесів закладу дошкільної освіти пропедевтичного курсу інформатики (та на його основі впровадження методики формування комп'ютерної компетентності дітей дошкільного віку); – реалізація різних програм, які стимулюють формування комп'ютерної компетентності вихователів і дітей;
- наявність у багатьох сім'ях комп'ютерів, що сприяє формуванню в дітей готовності (психологічної, мотиваційної і практичної) до використання комп'ютера [59, с. 195].

Комп'ютерні ігри розвивають уважність, уяву, пам'ять і активізують дитину до самостійності.

Відзначимо, що комп'ютерні ігри, які використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку, умовно можна поділити на підгрупи:

- розвивальні комп'ютерні ігри (спрямовані на формування загальних розумових здібностей, а також пам'яті, мислення, уваги);

- навчальні комп'ютерні ігри (які знайомлять дитину з початками математичних понять, дидактичних уявлень, з основами систематизації, класифікації, синтезу, аналізу понять, навчають грамоти, читання);

- ігри-квести (де правила гри приховані й дитина повинна дійти до усвідомлення мети та способу дій, тобто знайти ключ для розв'язання завдання);

- ігри-забави (без завдань для розвитку, проте дають можливість дитині порозважатись, здійснити пошукові дії і побачити результат у вигляді мультфільма);

- комп'ютерні діагностувальні ігри (допомагають виявити рівень знань, розвитку, здібностей або відхилень) [70, с. 63 – 65].

У зв'язку зі сказаним вище напрошується висновок про те, що використання комп'ютерних технологій потребує спеціальної підготовки вихователів, а саме

- вони повинні бути готовими до проведення комп'ютерних ігор (уміти визначити готовність дитини до комп'ютерної гри, підготувати предметно-ігрове середовище, вести дітей у ігрову ситуацію);

- мати здібності застосовувати в ході занять різноманітні педагогічні прийоми, оцінювати їх ефективність;

- знати і дотримуватися санітарно-гігієнічних норм використання комп'ютерної техніки тощо [47, с. 180].

На нашу думку, важливими засобами розширення дитячих уявлень при використанні комп'ютера є презентації, слайд-шоу, мультимедійні фотоальбоми, створені за допомогою комп'ютерних технологій. Ця

наочність дає можливість вихователю вибудувати свою діяльність логічно, науково й доступно для дошкільника.

Використання засобів медіаосвіти дозволяє активізувати три види пам'яті дітей: зорову, слухову, моторну, наприклад, презентація дає можливість розглянути складний матеріал поетапно, звернутися не тільки до поточного матеріалу, але й повторити попередню тему. Також можна більш детально зупинитися на питаннях, що викликають труднощі. Використання анімаційних ефектів сприяє підвищенню інтересу дітей до досліджуваного матеріалу. Застосування засобів медіаосвіти в роботі з дітьми дозволяє подолати їхню інтелектуальну пасивність, дає можливість підвищити ефективність освітньої діяльності педагога закладу дошкільної освіти (ЗДО). На основі зазначеного вище можна зробити висновок, що вже з дошкільного віку діти досить упевнено опановують медійні нововведення. У більшості з них з'являються стійкі медійні вподобання: улюблені фільми і телевізійні програми, комп'ютерні ігри, журнали тощо.

Кожен із цих засобів медіаосвіти має свою специфіку, свої виразні засоби, а отже, має специфічний вплив на перебіг психічних процесів дитини. Ураховуючи мимовільну увагу дошкільників, саме яскрава динамічна інформація з медіа приваблює й запам'ятовується дітьми.

Отже, з огляду на беззаперечну необхідність використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, актуальним завданням системи вищої освіти стає підготовка нової формації медіаобізнаних педагогів, які зможуть орієнтуватися в некерованому та постійно зростаючому потоці інформації та інтегрувати медіатехнології в усі форми організації освітнього процесу ЗДО.

1.2. Сутність та структура управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти в закладах дошкільної освіти

Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. Майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комунікаційні технології: web-технології, хмарні обчислення і big data, смартфони та інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші гаджети. На взаємодію з різноманітними медіа (книги, преса, радіо, кіно, телебачення, інтернет) припадає все вагоміша частка в бюджеті вільного часу громадян України, чим зумовлюється значний вплив медіа на всі верстви населення, передусім на дітей і молодь.

Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом дистанційної і джерелом неформальної освіти.

До цього додаються недосконалий захист дитини від медіаконтенту, що може шкодити її здоров'ю та розвитку, відсутність механізмів ефективної саморегуляції інформаційного ринку, які не допускали б недоброякісної медіапродукції, низькоморальних ідеологем та цінностей, інших соціально шкідливих інформаційних впливів. Загострення потреби в інтенсифікації розвитку медіаосвіти зумовлено необхідністю протистояти зовнішній інформаційній агресії та руйнівній зарубіжній пропаганді.

Важливою умовою реалізації медіаосвіти в Україні стала розроблена Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція від 21 квітня 13 2016 р.). Саме цим документом медіаосвіта визначається вагомим компонентом осучаснення національної системи освіти. Концепція

розроблена на основі результатів вивчення сучасного стану медіакультури українців та досвіди в організації медіаосвіти міжнародної спільноти.

Так, основні положення Концепції віддзеркалюють завдання, що відображені у Паризькій програмі-рекомендації з медіаосвіти ЮНЕСКО (від 22 червня 2007 р.) та резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у сфері цифрової інформації (від 16 грудня 2008 р.). Щодо основної мети вітчизняної Концепції, то вона визначається як сприяння розвитку ефективної системи медіаосвіти в Україні з метою забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у вихованців медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей [28].

У Концепції сформульовано визначення таких ключових термінів і понять, як медіаосвіта, медіапедагогіка, медіакультура, медіаграмотність, медіакомпетентність тощо; визначено основну мету, відповідні завдання, пріоритети та напрями розвитку медіаосвіти, етапи й умови її реалізації.

Основними формами медіаосвіти в документі визначені існуючі складники сучасної системи неперервної освіти в Україні: шкільна, позашкільна, вища школа, батьківська, медіаосвіта дорослих. Пріоритетною виокремлена шкільна медіаосвіта, що повинна стати головною інтегрувальною ланкою в забезпеченні цілісної системи медіаосвіти. Звертається увага на організацію за участю громадських об'єднань і медіа виробників різних форм позашкільної освіти, налагодження суспільного діалогу з метою оптимізації медіаосвітньої діяльності [28].

Зважаючи на зазначені вище аспекти, ми дійшли висновку, що в Україні мають місце певні теоретичні розробки та концептуальні напрями в цій галузі.

Але зауважимо, що, по-перше, у західних країнах існує стала практика медіаосвіти, яка може бути основою для орієнтації; по-друге, теоретичні

напрацювання більшості вітчизняних науковців спрямовані в основному не на формування критичного мислення автономної особистості (на відміну від західних науковців), а на вміння користуватися медіаобладнанням та можливостями медіа в освітньому процесі. Українські медіапедагоги визнають, що в галузі медіаосвіти Україна все ще відстає від багатьох країн [49, с. 163].

У цих умовах медіаосвіта стає фундаментальною складовою інформаційної безпеки країни, відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності. Медіаосвіта має стати одним з головних чинників забезпечення відкритості освіти щодо сучасних швидко змінюваних знань і наближення змісту освіти до потреб повсякденного життя людини.

Медіаосвіта – не тільки шлях до ефективності діяльності людини в системі трудових відносин, але спосіб залишатися самим собою, цілісною особистістю, здатною до самовираження і людяності. Не втрачають значення і традиційні завдання медіаосвіти, які полягають у запобіганні вразливості людини до медіаманіпуляцій і медіанасильства, втечі від реальності, у профілактиці поширення медіазалежностей.

У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала невід'ємною частиною, з одного боку, загальноосвітньої підготовки молоді, з другого – масових інформаційних процесів. Вона включена до глобалізаційних перетворень і є складовою гарантування конкурентоспроможності економіки, нерозривно пов'язана з розвитком демократії в умовах інформаційного суспільства. Перші досягнення в експериментальному впровадженні медіаосвіти в Україні підтверджують необхідність інтеграції ініціатив суб'єктів освітнього процесу і широкої громадськості в ефективну національну медіаосвітню систему.

Чинні нормативні документи Закон України «Про освіту» (2017 р., зі змінами 2018 р.), Закон «Про вищу освіту» (2014 р., зі змінами 2018 р.), Закон «Про дошкільну освіту» (2001 р., зі змінами 2022 р.), Указ

Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» (2002 р.), Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні 2022–2032 роки» (2022 р.) та «Концепція розвитку цифрових компетентностей» на період з 2021 до 2027 рр. (2021 р.); Базовий компонент дошкільної освіти (2021 р.), Професійний стандарт за професією «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021 р.) спрямовують зусилля освітян України на забезпечення всебічного розвитку особистості дітей дошкільного віку, формування ключових компетентностей та наскрізних умінь.

У сучасному світі, зокрема і в Україні, відбувається активний розвиток різних видів медіа. Головною проблемою стало не отримати інформацію, а не загубитися у величезному інформаційному просторі. Великою загрозою, в якому є медіаконтент, який носить маніпулятивний чи відверто шкідливий характер. Особливо це життєво необхідно в той час, коли наша держава переживає не простий час ведення гібридної війни проти неї, частиною якої є інформаційна війна [40].

У контексті педагогічної діяльності саме педагог повинен мати високий рівень медіакультури і володіти здатністю ефективно взаємодіяти з сучасними медіа, а також формувати відповідні компетенції в здобувачів освіти, їхніх батьків та інших учасників освітнього процесу. Таким чином реалізовується положення «Концепції розвитку педагогічної освіти» про те, що «на шляху розвитку інформаційного суспільства якісна освіта стає одним з головних чинників успіху, а педагог є одночасно і об'єктом і провідником позитивних змін» [55]. Важливою умовою для якісної професійної підготовки педагогів є використання в сучасних закладах вищої освіти новітніх технологій, мультимедійних засобів, якісного медіаконтенту тощо.

Для того, щоб обґрунтувати структуру управління процесом готовності до використання засобів медіаосвіти в контексті фахової підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, звернемося до

розуміння сутності поняття «готовність» та її компонентів у сучасній педагогіці.

Семантичний аналіз готовності, на наш погляд, слід розпочати з визначення С. Гончаренка: «готова (про людину), та що приготувалася, така, що зібралася зовсім, що пристосувалася до чогось; яка може та бажає виконувати. Готуватися, збиратися, знаряджатися, налаштовуватися на щось;...Готовність же – стан чи властивість готового» [16, с. 387 – 388].

У словнику з української мови знаходимо таке трактування терміну «підготовка»: 1. Дія за значенням підготувати; 2. Запас знань, навичок, досвід і т. ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності [54, с. 417].

Особистісний (особистісно зорієнтований) підхід розглядає готовність як складне особистісне утворення, багатопланову та багаторівневу структуру якостей, здатностей та станів, які у своїй сукупності дозволяють конкретному суб'єкту успішно виконувати діяльність (К. Дурай-Новакова, М. Дяченко, Л. Кандибович, та ін.). Так, М. Дяченко та Л. Кандибович розглядають це поняття як показник саморегуляції й адаптації на різних етапах і рівнях протікання психічних процесів, які окреслюють поведінку особистості в площині фізіології, психіки, соціальної поведінки [20].

Цікавим та ґрунтовним є визначення Л. Рибалко, яка розуміє готовність як особистісні інтегровані новоутворення в мисленні, свідомості, самосвідомості, якостях особистості майбутнього вчителя (інтелектуальних, психічних, фізичних та ін.), які забезпечують продуктивне виконання педагогічної діяльності. Такі новоутворення майбутнього вчителя виявляються в прагненні розкривати, реалізовувати, розвивати власний потенціал, характеризуються поповненими знаннями про акме та вміннями професійно-педагогічної самореалізації, а також сформованою адекватною самооцінкою, акмеологічною позицією педагога. Вони сприяють досягненню акме в різних видах діяльності майбутнього вчителя [58, с. 16].

Дещо інші акценти пропонує Л. Кондрашова, яка визначає готовність як єдність двох напрямів – морального та психологічного, що включають «професійно-моральні погляди й переконання, професійну спрямованість психічних процесів, самовладання, педагогічний оптимізм, працездатність, налаштованість на педагогічну працю, здатність до подолання труднощів, самооцінку його результатів, потребу в професійному самовихованні, що забезпечує високі результати педагогічної роботи» [27, с. 8]. Дослідниця наголошує про доцільність запровадження морально-психологічної підготовки фахівців освітньої сфери.

Готовність людини до будь-якої діяльності, зокрема й готовність до використання медіа, можна зобразити формулою: «готовність = бажання + знання + уміння» або «готовий = хочу + знаю + вмію» [2, с. 78]. Ця формула відображає три аспекти готовності: мотиваційний або особистісний, інформаційний та діяльнісний.

Аспекти готовності, на наш погляд, повинні включати ознаки, які дозволяють виявити в педагога наявність або відсутність кожного з названих аспектів готовності. Крім цього, компоненти повинні бути задані в такому виді, щоб можна було виділити рівні готовності.

Ми вважаємо, що управління процесом готовності особистості до діяльності виявляється перш за все в її здатності до організації, виконання й регулювання своєї діяльності.

Крім того, управління процесом готовності до діяльності зумовлюється багатьма чинниками, найважливішим з яких є система методів і цілей, наявність професійних знань і вмінь, безпосереднє включення особистості в діяльність, у процесі якої найбільш активно формуються потреби, інтереси і мотиви здобуття суттєвих, значущих, найбільш сучасних знань і вмінь [66].

Підготовку до педагогічної діяльності та готовність до неї на психолого-педагогічному рівні вітчизняні й зарубіжні вчені розглядають з різних позицій:

основи загальнопедагогічної підготовки та становлення професіоналізму особистості педагога (О. Абдулліна, В. Андрущенко, Ю. Бабанський, Г. Балл, А. Бойко, В. Володько, Н. Гузій, К. Дурай-Новакова, І. Зязюн, А. Кузьмінський, З. Курлянд, О. Мороз та ін.);

виявлення сутності й змісту формування готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності (О. Біда, Л. Кондрашова, М. Коць, Н. Кузьміна, С. Литвиненко, А. Ліненко та ін.);

обґрунтування психологічної готовності педагогів до праці (М. Дяченко, Л. Кандибович, П. Перепилиця, В. Рибалко та ін.).

Розглядаючи структуру управління процесом готовності до діяльності, варто звернутись до роботи дослідників М. Дяченко та Л. Кандибович. У змісті структури готовності вони виділяють такі взаємопов'язані між собою аспекти:

Рис. 2.1. Аспекти управління процесом готовності до діяльності

мотиваційний – виражається в наявності потреби успішно виконувати поставлене завдання, інтересу до об'єкта діяльності, способах її здійснення, прагнення до успіху;

орієнтаційний – включає знання та уявлення про особливості та умови діяльності;

операціональний – передбачає володіння способами та прийомами діяльності, уміннями та навичками;

вольовий – характеризує внутрішню потребу в управлінні діями;

оцінний – передбачає самооцінку свої підготовленості й відповідності процесу розв'язання професійних завдань установленим зразкам [19].

У системі освіти на сучасному етапі акцентують на управлінні цілісним педагогічним процесом на науковій основі, розумінні всієї його складності, знання механізмів і закономірностей педагогічної взаємодії, які сприяють розвитку особистості, що є основним завданням освіти. Діяльність кожного керівника, педагога освітнього закладу супроводжують інновації, які дають їм змогу професійно саморозвиватися, реалізовувати творчий потенціал.

Інноваційні процеси є основним засобом розвитку систем управління. Загальний інноваційний процес у системі управління охоплює сукупність окремих інновацій, кожна з яких може сприйматися як окремий інноваційний процес. Для забезпечення якості та ефективності окремих нововведень і загального інноваційного процесу в управлінні необхідно враховувати, відстежувати, прогнозувати наслідки інновацій для системи управління; закладу освіти; психологічного клімату всередині управлінської спільноти; кожної частини об'єкта управління; кожного управлінця. Усе це виокремлює управління педагогічними інноваціями у самостійний вид діяльності, автономну наукову проблему. І найбільш важливим етапом управління інноваціями стає управлінське рішення про вивчення, поширення і впровадження цього досвіду.

Головними умовами ефективності управління готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти в дошкільних освітніх установах є: загальна мета; нормативна база інноваційної діяльності; висока компетентність керівника, який володіє технологією розвиваючого

управління; побудова міжособистісних, професійних відносин на гуманістичних, демократичних засадах; єдині критерії оцінки інновації; система стимулювання педагогів до інноваційної діяльності.

Управління процесом готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти – системна діяльність, яка включає в себе такі етапи: діагностико-коректувальний; навчальний; аналітико-регулятивний.

Ефективність формування готовності вихователя до використання засобів медіаосвіти визначається такими показниками:

- спрямованість педагогічних працівників на інноваційний підхід до навчання і виховання;
- орієнтація методичних структур на забезпечення індивідуальної траєкторії підготовки вихователя;
- ріст педагогічної майстерності вихователів і керівників закладів освіти.

Робота з вихователями щодо використання засобів медіаосвіти може здійснюватись на різних рівнях: колективному, груповому та індивідуальному.

Таблиця 2.1

**Робота з вихователями щодо використання засобів
медіаосвіти**

№ з/п	Рівень	Види робіт з вихователями
1	Колективний рівень:	науково-практичні конференції; лекції; психолого-педагогічні семінари; практикуми; проблемні творчі семінари; педагогічні ради; консилиуми тощо.
2	Груповий рівень:	навчальні тренінги; методичні об'єднання вихователів, проблемні творчі групи; динамічні пошукові групи; методичні об'єднання керівників

		гуртків; школи молодого вихователя; школи педагогічної майстерності; школи передового перспективного досвіду; семінари тощо.
3	Індивідуальний рівень:	самоосвіта; самовиховання; наставництво; робота над індивідуальною науково-методичною темою/проблемою; творча лабораторія вихователя тощо.

Система роботи закладу освіти щодо формування в педагогів готовності до використання засобів медіаосвіти слід розпочати зі створення в закладі освіти сприятливого інноваційного середовища, що передбачає акцентування уваги вихователів на самовиховання та саморозвиток, активне навчання в школах педагогічної майстерності, передового педагогічного досвіду, психолого-педагогічних семінарах, оволодіння психолого-педагогічними діагностиками тощо.

Практичний бік освітнього процесу щодо підготовки вихователів до використання засобів медіаосвіти має орієнтуватися на формування й розвиток у педагогів групи психолого-педагогічних умінь та навичок:

- дидактичні вміння (організація освітнього процесу, керівництво пізнавальною та розвивальною взаємодією тощо);
- загальнопедагогічні вміння (забезпечення єдності навчальної та пізнавальної діяльності вихователя і дітей як цілісного процесу, що гарантує неперервність процесу навчання, виховання, розвитку та саморозвитку);
- науково-методичні, пошукові, дослідницькі вміння та навички (вивчення та використання передового педагогічного досвіду, використання методів теоретичного пошуку та емпіричних досліджень тощо);

– уміння та навички самоосвіти, самовиховання, володіння мистецтвом педагогічної рефлексії.

Розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. Майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комунікаційні технології: web-технології, хмарні обчислення і big data, смартфони та інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші гаджети.

На взаємодію з різноманітними медіа (книги, преса, радіо, кіно, телебачення, інтернет) припадає все вагоміша частка вільного часу громадян України, чим зумовлюється значний вплив медіа на всі верстви населення, передусім на дітей.

Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання. Відтак постає гостра потреба в розвитку медіа-освіти, одне з головних завдань якої полягає в запобіганні вразливості людини до медіа-насильства і медіа-маніпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіа-залежностей.

Характеризуючи сучасний період розвитку суспільства, варто відзначити вплив на нього інформаційно-комунікативних технологій, які входять у всі сфери діяльності людини, забезпечуючи цим поширення інформації в суспільстві, створюючи глобальний інформаційний простір. Нова система освіти в Україні орієнтується на включення у світовий інформаційно-освітній простір.

Відбуваються істотні зміни в педагогічній теорії та практиці освітнього процесу, причиною цього є нові корективи в змістових частинах технологій навчання, адже вони мають відповідати сучасним технічним можливостям і сприяти поступовому включенню дитини в інформаційне суспільство.

Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання, стають засобом дистанційної і джерелом неформальної освіти.

Професійна діяльність майбутніх вихователів щодо застосування медіа повинна ґрунтуватися на певних знаннях і вміннях:

- шукати, відбирати, оцінювати та інтерпретувати підсумки пошуку і представляти їх у вигляді нового медіаінформаційного продукту з власної точки зору;
- критично аналізувати інформацію та креативно підходити до розв'язання проблем;
- інтерпретувати медіаінформацію, робити відповідні висновки; використовувати медіа в професійній діяльності створювати бази даних, власні інтернет-ресурси (сайти, блоги);
- керувати діяльністю дітей з використанням спеціальних комп'ютерних програм;
- використання створених баз даних при підготовці до занять;
- використовувати медіа в процесі вивчення навчальних дисциплін, брати участь в інтернет-конференціях, проектах з метою підвищення свого професійного рівня.

Медіаосвіта має стати одним з головних чинників забезпечення відкритості освіти щодо сучасних швидко змінюваних знань і наближення змісту освіти до потреб повсякденного життя людини.

Сьогодні медіа потужно й суперечливо впливають на освіту підростаючого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання. Відтак, постає гостра потреба в розвитку медіаосвіти, одне з головних завдань якої полягає в

запобіганні вразливості людини до медіаманіпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіазалежностей.

Тому однією з актуальних проблем сучасної теорії і практики дошкільної освіти є використання медіаосвіти в освітньому процесі дошкільного закладу освіти для повноцінного розвитку і формування освітніх компетенцій дошкільника-випускника.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МЕДІАОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Дослідження стану готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти

Медіаосвіту називають у світі освітою ХХІ століття. Саме зростання інтересу до медіаосвітніх проблем, суттєві зміни в інформаційному просторі стали передумовами створення Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. Концепція сприяє розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти заради забезпечення підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності.

Медіаграмотність допомагає майбутнім педагогам активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кіно, преси, інтернету тощо.

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні зазначено, що «дошкільна медіаосвіта спрямована на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини, забезпечує її захист від агресивного медіасередовища, уміння орієнтуватись, обирати і використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіа продукцію» [28, С.6]. Необхідність розвитку медіаграмотності в дошкільному віці зумовлена певними факторами, а саме періодом інтелектуального розвитку дитини, аудіовізуальним досвідом, труднощами в критичній оцінці інформації. Середньостатистична дитина,

починаючи з двох років, є активним користувачем телебачення, з трьох років у неї спостерігаються досить стійкі уподобання у виборі мультфільмів, а до п'яти років вона починає оволодівати комп'ютером. У силу свого віку та розвитку дитині дошкільного віку важко сприймати значний потік інформації та критично оцінювати її [31, С.53].

Беззаперечно, що сучасні діти вже з 2-х років є медіакористувачами. До послуг дітей дошкільного віку мультфільми, телепередачі, комп'ютерні та відео ігри, інтернет-сайтами, дитяча преса, комікси, які є невід'ємною частиною її життя. Телебачення зберігає за собою лідерство порівняно з іншими засобами медіа. Зазначимо, що функціонують спеціальні канали для дітей Піксель та Малятко TV. Канал на YouTube «З любов'ю до дітей» містить розвивальні мультфільми та дитячі пісні українською мовою.

Метою каналу «Освіта дитини ХХІ століття» є створення єдиної бази, яка міститиме україномовні повчальні казки, мультфільми, розвивальні мультфільми, пісеньки. Грамотне використання «відібраних» мультфільмів у роботі з дітьми сприяє формуванню й розвитку логічного мислення, уяви, художнього мовлення, моральних якостей, допитливості, спостережливості, прагнення до самостійного пошуку відповідей на запитання.

Відповідно до завдань дослідження виокремлено такі рівні стану управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти: *високий, середній та низький*. Зазначені рівні сформованості готовності до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі закладів дошкільної освіти знаходяться в прямо пропорційному взаємозв'язку між собою. Кожен попередній зумовлює наступний, включаючись до його складу.

При переході від низького рівня до вищого зростає рівень готовності вихователів. Змістовна характеристика рівнів стану управління процесом

формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Високий рівень – представники адміністрації усвідомлюють актуальність та необхідність удосконалення освітнього процесу сучасного закладу дошкільної освіти на засадах використання медіаосвітніх засобів та технологій, прагнуть до постійного вдосконалення в плані застосування засобів медіаосвіти у колег. Вихователі проявляють високу обізнаність щодо розмаїття медійних мов, способів та технологій створення медіатекстів з урахуванням особливостей та потенційних можливостей різних засобів медіаосвіти і самі підвищують власний рівень; мають ґрунтовні знання про способи розробки власних дидактичних матеріалів, розвивальних ігор та інших медіатекстів, знання критеріїв оцінки медіатекстів для дітей.

Середній – представники адміністрації не завжди усвідомлюють актуальність та необхідність удосконалення освітнього процесу сучасного закладу дошкільної освіти на засадах використання медіаосвітніх засобів та технологій, відчують необхідність до вдосконалення в плані застосування засобів медіаосвіти у своїх колег, проте в них немає постійної потреби в підвищенні власного рівня медіакультури. Вихователі мають окремі, але не систематизовані знання про способи розробки власних дидактичних матеріалів, розвивальних ігор та інших медіатекстів, також епізодичні знання критеріїв оцінки медіатекстів для дітей.

Низький – представники адміністрації не усвідомлюють актуальність та необхідність удосконалення освітнього процесу сучасного закладу дошкільної освіти на засадах використання медіаосвітніх засобів та технологій, відчують необхідність до вдосконалення в плані застосування засобів медіаосвіти у своїх колег, проте в них немає постійної потреби в підвищенні власного рівня медіакультури. Вихователі характеризуються недостатніми вміннями в застосуванні та

створенні власних дидактичних матеріалів для роботи з дітьми. Складно управляти навчально-пізнавальною діяльністю дітей в умовах використання засобів медіаосвіти та здійснювати організацію індивідуальної, парної та групової діяльності дітей. Демонструють ситуативні вміння у створенні на заняттях сприятливої атмосфери для активізації пізнавальної діяльності дошкільників. Вихователі пасивні до аналізу ефективності використовуваних медіа та до встановлення причин невдач, помилок у ході реалізації поставлених завдань за допомогою медіа.

На основі аналізу психолого-педагогічної освіти та для з'ясування рівня управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти нами була використана анкета для вихователів:

1. Вкажіть дошкільний заклад, де Ви працюєте.
2. Який Ви має стаж роботи в дитсадку:
  - до 5 років;
  - від 5 до 10 років;
  - від 10 до 15 років;
  - більше 15 років.
3. Чи вважаєте Ви актуальним і необхідним включення засобів медіаосвіти в освітній процес сучасних закладів дошкільної освіти? а) так;
  - б) ні;
  - в) утруднююсь відповісти.
4. Які з перелічених засобів медіаосвіти Ви найчастіше використовуєте в професійній діяльності? (укажіть 3 – 4)?
  - а) мобільні технології;
  - б) дитяча преса: друковані видання, іконічні знаки (фотографії, малюнки, комікси);
  - в) телебачення, документальне кіно;

- г) радіо (усне мовлення + природні звуки (шуми) + музика);
- д) комп'ютерні технології: слайд-шоу, мультимедійні фотоальбоми, презентації, комп'ютерні ігри та ін.;
- е) інтернет-сайти для дітей;
- ж) мультиплікація/анімація;
- є) нічого не використовую, оскільки не володію достатньою інформацією про засоби медіаосвіти;
- з) інша відповідь

5. Як часто Ви використовуєте засоби медіаосвіти в освітньому процесі ЗДО?

- часто;
- доволі часто;
- час від часу;
- фактично ніколи;
- вважаю не доцільним;
- немає необхідного матеріально-технічного забезпечення.

6. Чи використовуєте Ви створенні власноручно медіапродукти, зокрема медіатексти (мультимедійні презентації, аудіозаписи, відеофайли, короткометражні мультиплікаційні фільми тощо) на заняттях з дітьми?

- фактично на кожному занятті;
- на окремих заняттях, зокрема відкритих;
- коли є технічна можливість;
- фактично ніколи;
- вважаю не доцільним;
- не маю достатньої підготовки для цього.

7. Які мотиви спонукають Вас до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі закладу дошкільної освіти? (проранжуйте)

№ п/п	Мотиви	Рангове місце
1.	Сприяє професійному зростанню, самовдосконаленню	
2.	Інтерес до інновацій	
3.	Підвищує якість навчально-виховного процесу	
4.	Вимога керівництва ЗДО	
5.	Полегшує проведення занять	
6.	Турбота про розвиток, виховання дітей	
7.	Вимога часу	

8. Чи вважаєте за необхідне створити в дошкільних установах і сім'ях дітей дошкільного віку медіатеки, зокрема мультиплікаційних фільмів, з урахуванням психолого-педагогічних вимог та вимог здоров'язбереження?

- так;
- ні;
- незнаю.

9. Які труднощі найчастіше виникають у Вас під час використання засобів медіаосвіти? (оберіть три варіанти відповідей)

- відсутність необхідних пристроїв для використання засобів медіаосвіти в закладі дошкільної освіти;
- надмірна насиченість матеріалу, а засоби медіаосвіти відволікають увагу дітей;
- психологічна неготовність дітей до сприйняття інновацій;
- відсутність знань та вмінь у сфері використання засобів медіаосвіти;
- труднощі в розв'язанні технічних завдань і проблем;

- брак часу для підготовки занять та виховних заходів з використанням медіазасобів;
- не знаю, оскільки не володію достатньою інформацією про засоби медіаосвіти;
- відсутність необхідності використовувати мультимедіа в освітньому процесі;
- небажання міняти випробувані часом традиційні методи викладання;
- інша відповідь.

Для виявлення рівня стану управління процесом формування готовності фахівців дошкільної освіти до реалізації медіаосвіти проводилось анкетування. В анкетуванні взяли участь 22 фахівці. З них 97 (88,2%) є працівниками дошкільних закладів. Лише % з анкетованих відповіли, що вони ознайомлені з Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні. Інші % – ні.

На запитання «Що Ви розумієте під медіаосвітою та медіаграмотністю?» (50,9%) відповіли «Не знаю (не задумувалася)». Інші респонденти, хоча й намагалися відповісти, але здебільшого або звужували значення терміна, або відповідали неправильно. Зокрема, вихователі зазначили, що це освіта за допомогою радіо, телебачення або з використанням комп'ютерних технологій, медіатехніки; знання про різні медіазасоби; усі галузі освіти, втілені в одному проекті.

А медіаграмотність – це вміння правильно скористатися новітніми засобами та вміння самостійно шукати матеріал для саморозвитку. Ще вихователів зуміли скористатися мережею Інтернет, що є на мобільному телефоні, й переписали визначення, що стало зрозуміло з дослівного цитування (це частина освітнього процесу (напрямо освіти), спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа). Тим самим магістранти продемонстрували, що володіють уміннями пошуку

інформації, отже, для них притаманний певний рівень сформованості медіаграмотності. Переважна більшість анкетованих (31 зі 40, що брали участь в експерименті) вважає, що варто формувати медіаграмотність у дітей старшого дошкільного віку; лише 9 заперечують таку необхідність, оскільки діти й так багато часу проводять за комп'ютерами; 12 – не змогли відповісти. Отже, більшість вихователів переконані, що формувати медіаграмотність – це навчати працювати з комп'ютерною технікою. Аспект критичного, відповідального сприймання інформації недооцінюється, як і попередження загроз сучасних медіа на розвиток дитини. Вихователів (96,4%) усвідомлюють необхідність і важливість медіаосвіти в дошкільлі.

Лише 4 респонденти, що становить 3,6% опитаних, відповіли, що не хочуть детальніше ознайомитися з проблемами формування медіаграмотності в закладі дошкільної освіти.

На запитання «Чи формуєте в дітей критичне мислення; які форми, методи, прийоми для цього використовуєте?» 67 % вихователів відповіли, що ні.

Аналізуючи відповіді керівників закладів загальної середньої освіти, нами встановлено, що у 22,7% опитаних визначено низький рівень стану управління процесом формування готовності фахівців дошкільної освіти до реалізації медіаосвіти, у 45,5% керівників окреслено низький рівень стану управління процесом формування готовності фахівців дошкільної освіти до реалізації медіаосвіти, і лише 31,8% директорів продемонстрували високий рівень стану управління процесом формування готовності фахівців дошкільної освіти до реалізації медіаосвіти.

Для кращої візуалізації подаємо вищезазначені показники у вигляді таблиці 2.1. та рисунку 2.1.

Таблиця 2.1.

Рівні стану управління процесом формування готовності фахівців дошкільної освіти до реалізації медіаосвіти

Рівні	Кількість	Відсотки
Високий	7	31,8
Середній	10	45,5
Низький	5	22,7

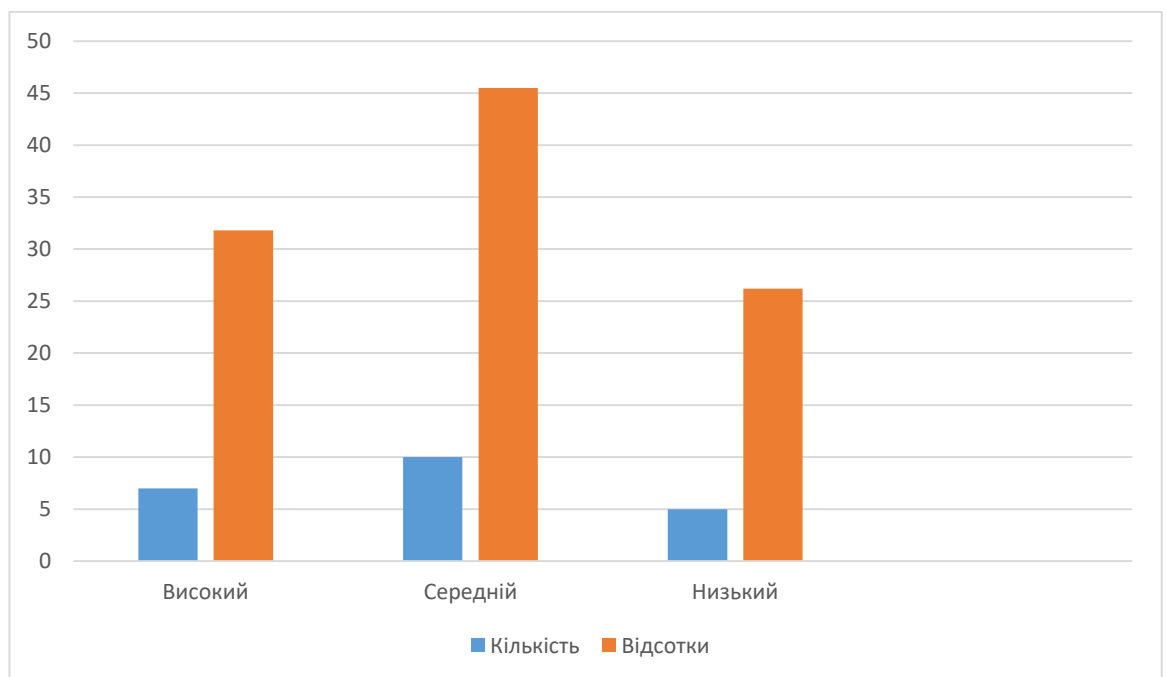

Рис. 2.1. Рівні стану управління процесом формування готовності фахівців дошкільної освіти до реалізації медіаосвіти

У перспективі вважаємо, що залучення дітей дошкільного віку до різноманітної ігрової, мистецької, трудової, фізкультурно-оздоровчої, туристичної діяльності, посилення традицій родинного виховання,

упровадження родинної медіаосвіти стануть найкращими формами й засобами попередження медійних загроз.

У підготовці фахівців важливу роль виконуватиме вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів дошкільної освіти, що розробляють інновації щодо формування медіаграмотності батьків, втілюють індивідуально-розроблені програми, як наприклад «Дошкільник у світі медіа»; проведення майстер-класів з участю фахівців дошкільної освіти різних країн на медійні теми в дошкіллі.

2.2. Обґрунтування шляхів удосконалення управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти

Медіаосвіта в Україні – це частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, включаючи традиційні та новітні медіа з урахуванням розвитку інформаційних технологій. Потужний розвиток засобів масової інформації у XXI столітті, розвиток сучасних технологій та їх впровадження в інформаційне середовище спонукали до змін у системі освіти – активного використання інтернету та інформаційно-комунікаційних технологій.

Медіабезпека, медіаграмотність, медіакультура – ключові поняття сучасного споживача інформаційного простору, які з абстрактної теоретичної площини стрімко перейшли в особистісну. Важливою стала проблема інфомедійної грамотності педагогів та вихованців. Сприйняття світу сучасною людиною значною мірою залежить від того, як його подають медіа.

Медіасередовище є невід'ємним фактором впливу на дитину дошкільного віку, а оволодіння дошкільником вмінням використовувати пізнавальний, соціокультурний потенціал медіа має величезне значення. Однією з форм впливу медіасередовища на розвиток дітей дошкільного віку є перенесення і відображення інформації про оточуючий світ та унаочнення її в доступному для дітей форматі. Сьогодні сприйняття світу дитиною значною мірою залежить від того, як його подають медіа. Медіа надають різнобічну інформацію про світ та практичні наочні зразки певного стилю життя і діяльності людини, формують життєві цінності дитини дошкільного віку. Тож особливим аспектом формування медіаграмотної особистості дитини стає медіаосвіта. Розвиток умінь і навичок в області усвідомленого медіаспоживання, знання елементарних правил критичного й ефективного відбору, використання медіаінформації сприятиме збереженню здоров'я і гармонійному особистісному розвитку дошкільника.

В умовах стрімкого розвитку медіапростору, який характеризується постійним збільшенням обсягу інформації, підростаюче покоління коли не в змозі адекватно реагувати на лавиноподібний ріст інформаційних потоків. Ринковий характер виробництва і розповсюдження медіа-продукту створює умови для формування нерозбірливого споживача інформації, піддатливого маніпулятивному впливові. Відтак, постає гостра потреба в розвитку медіаосвіти як складової освітнього процесу в цілому та медіакультури як важливого компонента загальної культури суспільства й окремої особистості.

Значної уваги набуває проблема інформаційної безпеки дітей дошкільного віку як найбільш сприйнятливої до медіавпливів вікової групи.

Розпочався стрімкий розвиток медіаосвіти не тільки майбутніх журналістів, а й педагогів. Науковці В. Іванов, Л. Найдьонова, О. Тараненко, О. Волошенюк та інші наголошують на важливості

медіаграмотності в умовах цифрового суспільства: «Ми маємо готувати дітей до вдалого освоєння світу. А сьогодні найважливіший складник цього опанування – вміння грамотно працювати з інформацією» [30, с.5].

Об’єктивні суперечності між значним потоком інформації різної якості в різноманітних інтернет-джерелах та ЗМІ, необхідність інтегрування інфомедійної грамотності у вивчення навчальних предметів і недостатній рівень її науково-методичного обґрунтування, відсутність необхідного оцифрованого навчально-методичного забезпечення з медіаосвіти та неготовність педагогів до такої діяльності.

Метою медіаосвіти, за Концепцією розвитку медіаосвіти в Україні (2010) [28], є формування медіакультури особистості в середовищі значущих для неї спільнот (малих груп, родин, навчальних і виробничих колективів, місцевих громад тощо). У Концепції 2016 року [28] мету медіаосвіти доповнено і скоординовано на інформаційну безпеку держави, розвиток громадянського суспільства, протидію зовнішній інформаційній агресії, всебічну підготовку дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у громадян медіаінформаційної грамотності і медіакультури відповідно до вікових, індивідуальних та інших особливостей.

Аналіз, систематизація документів засвідчує увагу ЮНЕСКО, зокрема до таких питань, як:

- необхідність включення медіаосвіти в освітній процес дошкільних закладів освіти;
- вплив медійного тексту на спосіб мислення аудиторії;
- медіаосвіта – невід’ємний елемент формальної і неформальної освіти;
- медіаосвіта та медіаграмотність – важливі елементи формування світогляду сучасника;
- інтегрування медіаосвіти в навчальні програми закладів освіти різних рівнів та форм (Грюнвальдська декларація ЮНЕСКО

(1982); Віденська конференція (1999); (Олександрійська декларація «Про інформаційну грамотність та освіту протягом життя» (2005); (Грюнвальдська декларація ЮНЕСКО (2007).

Згідно з Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні (2016), медіаосвіту визнано складовою освітнього процесу, що спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення) і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [28].

Таким чином, медіаграмотний вихователь – це особа, яка усвідомлює цінність медіаосвіти для сучасної людини; володіє знаннями в цій галузі; дотримується правил безпечного застосування медіа; використовує, створює і критично аналізує медіазасоби для досягнення професійних та особистісних цілей. [33, с. 103–104].

Методологічну основу системи роботи з формування медіаосвітнього простору дошкільного закладу складають:

- змістово-аналітичний підхід, спрямований на виявлення змісту медіаосвіти в Україні та за кордоном;
- компаративістський підхід, пов'язаний із визначенням специфіки медіаосвіти в Україні та за кордоном;
- особистісний підхід, спрямований на особистість як мету, суб'єкт, результат, що вимагає визнання унікальності особистості, її інтелектуальної та моральної свободи, права на повагу;
- компетентнісний підхід, що спрямований на формування компетентної особистості;
- системний підхід, орієнтований на виділення інтегративних інваріантних зв'язків і стосунків; антропологічний підхід, що означає системне використання даних усіх наук про людину як предмет

навчання та виховання; аксіологічний підхід, що розкриває ціннісні орієнтації в розвитку особистості;

- історичний підхід, що передбачає наступність педагогічної думки минулого і сьогодення, андрагогічний підхід, який висвітлює особливості навчання дорослих, а також концептуальні положення медіаосвіти та становлення особистості.

Важливо розуміти, що на часі потрібно формувати в педагогів знання:

- сучасної парадигми освіти та ролі педагога в інноваційному медіазованому інформаційному просторі;

- дидактичного й виховного потенціалу медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація тощо);

- методологічних аспектів медіапедагогіки й основ аудіовізуальної грамотності;

- методики проведення медіаосвітніх занять і особливості інтеграції медіа з базовими дисциплінами;

- місця медіа в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;

- негативних тенденцій, що створюють засоби масової інформації;

- можливостей критичного мислення для об'єктивного аналізу медіаінформації;

- засобів створення середовища для культурного та духовного зростання дітей з метою їх соціальної адаптації.

Робота з використання медіаосвіти в освітньому процесі закладу дошкільної освіти повинна організовуватись в трьох напрямках (рис. 2.1.)

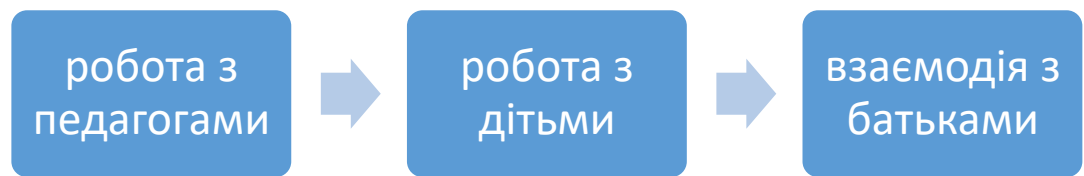

Рис. 2.1. Напрями роботи з використання медіаосвіти в освітньому процесі

Адміністрація: забезпечення створення єдиного медіаосвітнього середовища закладу дошкільної освіти; проведення методичних заходів щодо впровадження медіаосвіти в освітньому процесі.

Педагоги: використання медіа в організації освітнього процесу; впровадження медіаосвіти в освітньо-виховну роботу з дошкільниками.

Батьки: участь в заходах щодо запровадження медіаосвіти у систему роботи дошкільного навчального закладу. Використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет при ознайомленні з діяльністю закладу дошкільної освіти.

Педагогічні працівники складають серцевину, основу виховних та освітніх процесів у дошкільному закладі, а значить, визначають і якість його функціонування, як освітньої установи. Тому так важливо грамотно і відповідально підходити до організації роботи з педагогічними працівниками закладу дошкільної освіти.

Методична робота з педагогічними кадрами в закладі дошкільної освіти – найважливіша складова успішного впровадження медіаосвіти у освітній процес. У роботі закладу дошкільної освіти варто використовувати традиційні організаційні форми роботи, такі як педагогічна рада, семінар-практикум, консультування, а також

приділяти увагу більш сучасним, затребуваним та інноваційним формам.

Найбільш ефективними і дієвими, як показала практика, є *інноваційні форми* роботи з педагогічним колективом, особливо, коли впроваджується в роботу закладу щось нове, малодосліджене:

- різноманітні ділові ігри «Аналіз мультимедійної продукції»,
- виставки та ярмарки педагогічних ідей «Планування заходів з дітьми з використанням медіа»,
- майстер-класи «Навички користування медіа обладнанням»,
- засідання творчої групи «Порада»,
- школа «Медіаосвіта педагога».

Серед *традиційних форм* у закладі проводяться: тренінг «Медіанасильство: міфи та реальність», педагогічна вітальня «Медіаосвіта в Україні: сучасні вимоги, виклики суспільства », «КВК» і «Що? Де? Коли?», семінари «Заняття для дітей дошкільного віку з медіаграмотності» та практикуми «Сучасні заняття в дошкільному закладі з використанням медіа», круглі столи «ІКТ в роботі педагогів дошкільного закладу», педагогічні ситуації «Медіакомпетентність дорослих та дітей дошкільного віку», самоосвіта, взаємовідвідування, робота в парах.

З метою підвищення теоретичного рівня вихователів із конкретних питань медіаосвіти варто проводити *семінари*, наприклад, за темою «Медіаосвіта – сучасний напрямок організації освітньої діяльності педагогів та дітей». До заходу варто залучити провідних методистів, які ознайомлять з Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні, розкриють підходи до впровадження медіаосвітнього компонента в освітній простір закладу дошкільної освіти.

Вихователів закладів дошкільної освіти варто долучити до ряду семінарських занять. Наприклад, семінар-практикум «Медіа і безпека

особистості в закладі дошкільної освіти», на якому варто розглянути актуальні питання впровадження медіаосвіти в навчальний процес.

Досить цікавою є форма роботи колективний перегляд педагогічного процесу – це показ вихователями конкретних, найбільш ефективних форм, методів організації процесу з медіаграмотності дітей для навчання та ознайомлення інших вихователів. Вихователі-майстри проявивши творчий підхід до створення, використання і аналізу медіатекстів, проводять *відкриті тематичні, інтегровані заняття* для молодих вихователів.

Така проведена робота, на наш погляд, спонукатиме до розвитку творчості, ініціативи молодих вихователів, а від цього підвищується якість освітнього процесу.

Участь педагогів у роботі *педагогічних рад* «Система роботи з батьками щодо особистої безпеки дітей у світі нових медіа», «Аналіз он-лайн ігор для дітей дошкільного віку» проходить в формі презентації власного досвіду роботи вихователів, творчих здобутків, розробки рекомендацій для батьків.

Консультації вихователя-методиста закладу: «Навички роботи з комп'ютером», «Планування сучасного заняття з використанням ІКТ»; практичного психолога «Зняття психологічного бар'єру користування сучасним обладнанням в роботі педагогів»; вчителя-логопеда «Живий звук»; медичної сестри «Мультимедійний тренажер»; керівника музичного «Роль вихователя у проведенні музичного заняття» проводяться за конкретною проблемною темою, яка актуальна на даний час і потребує більш глибокого розгляду.

Тиждень педагогічної майстерності «Сучасний медіапростір та його вплив на світогляд дитини», під час якого педагоги-майстри, досвідчені педагоги розкривають методику проведення занять із логіко-математичного розвитку, мовленнєвого спілкування, ознайомлення з соціумом, діляться з молодими вихователями

досвідом використання новітніх медіа технологій, сюрпризних моментів (заняття «Якими бувають принцеси?», «Кольори веселки» – навчання дітей комп'ютерному малюванню).

Слід зазначити, що спільна робота вихователів за проблемною темою допомагає згуртувати педагогічний колектив, активує пізнавальну, творчу, професійну діяльність, стимулює обмін досвідом, позитивно впливає на емоційний стан педагогів.

Крім того, варто подумати у закладі про *медіашколу*, робота якої має сприяти підвищенню технічного медіакультурного рівня вихователів та допоможе отримати практичні навички, які необхідні в роботі з вихованцями та батьками.

Консультації, які проводять педагоги для батьків дозволяють розв'язати завдання формування батьківської компетентності шляхом залучення їх до прослуховування лекцій на тему: «Медіа в житті дитини».

Сьогодні медіакультура як суспільний феномен створює нове середовище існування, нову реальність. Медіакультура дає можливість педагогу бути сучасним, активно діяти в інформаційному освітньому середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки.

Отже, серед ключових напрямів оновлення змісту освіти важливе місце належить упровадженню і розвитку сучасної медіаосвіти, спрямовану на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (опосередковане різноманітними електронними пристроями спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа.

На наш погляд, медіаосвіта має стати однією з важливих складових випрацювання ефективної протидії зовнішній

інформаційній агресії, формуючи в учнів і студентів навички критичного сприйняття інформації, аналізу повідомлень з різних джерел, оцінювання їх достовірності та об'єктивності.

ВИСНОВКИ

В результаті окреслення визначених дослідженням завдань нами розкрито сутність понять «медіаосвіта» та «медіазасоби».

Медіаосвіту ми розглядаємо як частину освітнього процесу, як спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Медіазасоби – предмети, обладнання і матеріали, які передають певну інформацію через слова, зображення та звуки, а також дозволяють виконувати певні дії інтелектуального та мануального характеру.

Засоби медіаосвіти умовно поділяємо на три групи:

за способом передачі інформації (традиційні: телебачення; кінематограф; відео; радіо; преса: друковані видання, іконічні знаки (фотографії, малюнки, комікси); та новітні: комп'ютерні технології (слайд-шоу, мультимедійні фотоальбоми, презентації, комп'ютерні ігри та ін.);

мобільні технології; Інтернет, за каналом сприйняття (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні);

за цілями використання (отримання інформації, освіта, спілкування, вирішення проблем, розвага, соціальне управління). Ці класифікації засновані перш за все на відмінності використовуваних у медіа кодів, знакових комплексів.

Відповідно другого завдання, нами визначено особливості управління формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти в закладах дошкільної освіти.

Управління процесом готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти – системна діяльність, яка включає в себе такі етапи: діагностико-коректувальний; навчальний; аналітико-регулятивний.

Ефективність формування готовності вихователя до використання засобів медіаосвіти визначається такими показниками:

- спрямованість педагогічних працівників на інноваційний підхід до навчання і виховання;
- орієнтація методичних структур на забезпечення індивідуальної траєкторії підготовки вихователя;
- ріст педагогічної майстерності вихователів і керівників закладів освіти.

Робота з вихователями щодо використання засобів медіаосвіти може здійснюватись на різних рівнях: колективному, груповому та індивідуальному.

Система роботи закладу освіти щодо формування в педагогів готовності до використання засобів медіаосвіти слід розпочати зі створення в закладі освіти сприятливого інноваційного середовища, що передбачає акцентування уваги вихователів на самовиховання та саморозвиток, активне навчання в школах педагогічної майстерності, передового педагогічного досвіду, психолого-педагогічних семінарах, оволодіння психолого-педагогічними діагностиками тощо.

Практичний бік освітнього процесу щодо підготовки вихователів до використання засобів медіаосвіти має орієнтуватися на формування й розвиток у педагогів групи психолого-педагогічних умінь та навичок:

- дидактичні вміння (організація освітнього процесу, керівництво пізнавальною та розвивальною взаємодією тощо);
- загальнопедагогічні вміння (забезпечення єдності навчальної та пізнавальної діяльності вихователя і дітей як цілісного

процесу, що гарантує неперервність процесу навчання, виховання, розвитку та саморозвитку);

- науково-методичні, пошукові, дослідницькі вміння та навички (вивчення та використання передового педагогічного досвіду, використання методів теоретичного пошуку та емпіричних досліджень тощо);

- уміння та навички самоосвіти, самовиховання, володіння мистецтвом педагогічної рефлексії.

Наступне завдання нашого дослідження полягало у окресленні стану сформованості управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Відповідно до завдань дослідження виокремлено такі рівні стану управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти: *високий*, *середній* та *низький*. Зазначені рівні сформованості готовності до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі закладів дошкільної освіти знаходяться в прямо пропорційному взаємозв'язку між собою. Кожен попередній зумовлює наступний, включаючись до його складу.

При переході від низького рівня до вищого зростає рівень готовності вихователів. Змістовна характеристика рівнів стану управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

На основі аналізу контактального етапу експерименту нами визначено, що 31,8 % вихователів мають високий рівень готовності до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, 45,5 % респондентів середній рівень, а значна частина 22,7 % вихователів мають низький рівень готовності

вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Відповідно наступного завдання нами обґрунтовано шляхи удосконалення управління процесом формування готовності вихователів до використання засобів медіаосвіти під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти.

Важливо розуміти, що на часі потрібно формувати в педагогів знання:

- сучасної парадигми освіти та ролі педагога в інноваційному медіазованому інформаційному просторі;
- дидактичного й виховного потенціалу медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація тощо);
- методологічних аспектів медіапедагогіки й основ аудіовізуальної грамотності;
- методики проведення медіаосвітніх занять і особливості інтеграції медіа з базовими дисциплінами;
- місця медіа в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;
- негативних тенденцій, що створюють засоби масової інформації;
- можливостей критичного мислення для об'єктивного аналізу медіаінформації;
- засобів створення середовища для культурного та духовного зростання дітей з метою їх соціальної адаптації.

Педагогічні працівники складають серцевину, основу виховних та освітніх процесів у дошкільному закладі освіти, а значить, визначають і якість його функціонування, як освітньої установи. Тому так важливо грамотно і відповідально підходити до організації роботи з педагогічними працівниками закладу дошкільної освіти. Варто зосередити увагу на таких формах роботи: різноманітні ділові ігри,

виставки та ярмарки педагогічних ідей, майстер-класи, засідання творчих груп.

Серед *традиційних форм* у закладі варто проводити: тренінги, педагогічні вітальні, семінари, практикуми, круглі столи, педагогічні ситуації, взаємовідвідування, робота в парах.

Слід зазначити, що спільна робота вихователів за проблемною темою допомагає згуртовувати педагогічний колектив, активує пізнавальну, творчу, професійну діяльність, стимулює обмін досвідом, позитивно впливає на емоційний стан педагогів.

Культурні та особистісні зміни, які відбуваються з підростаючим поколінням, багато в чому пов'язані з розвитком цивілізації, з інноваціями в галузі засобів масової комунікації. Особливе значення грамотна робота з інформацією має, коли йдеться про дітей . У них відсутній достатній життєвий досвід, вони ще схильні до сліпого наслідування привабливих образів.

Сьогодні медіа потужно й суперечливо впливають на освіту підростаючого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання. Відтак, постає гостра потреба в розвитку медіаосвіти, одне з головних завдань якої полягає в запобіганні вразливості людини до медіаманіпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіазалежностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменкова В. Діти та телевізор. *Педагогіка.*, 2016. №6. С. 28–31.
2. Алексюк А. Педагогіка вищої освіти України: Підручник для студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів. Київ Либідь, 1998. С. 101.
3. Артемова Л. В., Косенко Ю. М. Модель ступеневої підготовки фахівця дошкільної освіти у вищих навчальних закладах. *Психологопедагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства*: матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф. до 80-ї річниці НПУ імені М. П. Драгоманова. К., 2000. Вип. 1. С. 84–86.
4. Ашиток Н. Формування морально-ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку на матеріалі дитячої літератури. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, № 5/37, 2017. С. 5-11.
5. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук.керівн. Піроженко Т.О., авт.кол-в: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П. та ін. 2021. 37с.
6. Баришполець О. Т. Український словник медіакультури. Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. і політ. психології ; літ. ред. Т. А. Кузьменко. Київ Міленіум, 2014. 196 с.
7. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ Либідь, 2003. 344 с.
8. Бешок Т. В. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів: автореф. дис ... канд. пед. наук. Київ, 2014. 20 с
9. Богачик Т. С., Якименко Л. В., Волошин З. В. Сучасні технології освітнього моніторингу. *Управління школою*. 2009. № 5 (233). С 20–21.
10. Богущ А. М. Принципи модернізації вищої освіти у ХХІ столітті. *Науковий вісник ЧНУ ім. Ю. Федьковича*. Вип. 299. 2006. С. 22–28.

11. Великий тлумачний словник сучасної української мови. уклад. і голов. ред. В. С. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2009. 1736 с.
12. Возчиков В. А. Медіаосвіта і медіакультура. *Наука і школа*. 2007. № 1. С. 3–6.
13. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова : Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
14. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 2-ге видання, доповнення. Київ Вид-во «Академвидав», 2007. 615 с.
15. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць / упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне : РОППО, 2015. – 85 с.
16. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
17. Данилов О. В. Мультимедіа власноруч: текст, графіка, анімація, відео. Київ. «Шкільний Світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. 120 с.
18. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ Академвидав, 2014. 352 с.
19. Дяченко М. І., Кандибович Л. А. Психологія вищої освіти. Харків. Вища школа, 2003. 264 с.
20. Дяченко М. І., Кандибович Л. А., Пономаренко В. А. Готовність до діяльності в складних ситуаціях. Харків. Вища освіта. 1985. 206 с.
21. Єжижанська Т. Періодичні видання для дітей: комунікаційний аспект. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Збірник наукових праць: 20-річчю кафедри українознавства присвячується. Київ, 2019. Вип. 17. С. 231–241.
22. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

- 23.Зорина І. Г. Медіа-технології як засіб соціалізації дітей дошкільного віку. URL: <http://www.mediashkolaplus/>.
- 24.Казаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Луганськ, 2007. 21с.
- 25.Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту: навч. посіб. Київ: Либідь, 2004. 424 с.
- 26.Кільова Г. О. Якість освіти як ключова категорія менеджменту освіти. *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 5-6. С.24-28.
- 27.Кондрашова Л. В. Концепція «Взаємодії моральних і психологічних якостей у змісті педагогічного професіоналізму». *Професійне становлення майбутнього вчителя: монографічний огляд*. Кривий Ріг, 2006. С. 6–34.
- 28.Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) від 21 квітня 2016 р. № 1-2/7-110 URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
- 29.Концепція Нової української школи : ухвалена рішенням колегії МОН від 27. 10. 2016 р. Режим доступу : <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczya.pdf>.
- 30.Кравчишина О.О. Формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів дис. канд. пед. наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Старобільськ, 2018. 318 с.
- 31.Крутії К.Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного*

- університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка, 2013. № 3, с. 85-90.
32. Кузьма І. І. Медіаосвіта в закладах дошкільної та початкової освіти: методичні рекомендації. Тернопіль: Вектор, 2020. 126 с
33. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія. Тернопіль: Вектор, 2019. 188 с.
34. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. *Педагогіка і психологія*. 2005. № 1 (46). С. 5-12.
35. Макаренко А. Твори / А. Макаренко Т. 2. Київ, 1967. 320 с.
36. Макаренко Л. Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2006. 294 с.
37. Маклюєн Г. М. Розуміння медіа пер. з англ. В. Ніколаєва. Київ Знання, 2013. 464 с.
38. Максимова О. О. Формування успішної особистості шестирічного першокласника: монографія. Житомир ЖДУ, 2013. 195 с.
39. Мантуленко В. В. Особливості використання електронних медіа в освітньому процесі: автореф. ... канд. пед. наук. Полтава, 2017. 21 с.
40. Мединський П. МЕДІАОСВІТА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД <http://pedosv.kpnu.edu.ua/issue/view/91172018> Педагогічна освіта: теорія і практика. Випуск 29. 2020. С.12-18.
41. Медіаграмотність і критичне мислення в закладі дошкільної освіти. Навчально-методичний посібник / за редакцією О. В. Волошенюк; В. Ф. Іванова; Г. А. Дегтярьової. Київ: АУП, ЦВП, 2020. 79 с. URL: <https://www.aup.com.ua/mediagramotnist-i-kritichne-mislenn/>
42. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід. За ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. Київ: Міленіум, 2009. 440 с.

43. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упоряд. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна]. Київ. Центр вільної преси, 2012. 352 с.
44. Медіаосвіта. Основи медіаграмотності: навчально-методичний посібник / укл. С. О. Троян, А. В. Ткачук. Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. 128 с.
45. Медіасвіт для дошкільнят : парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку / за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 98 с.
46. Могильова В. Н. Психофізіологічні особливості дошкільника та їх робота з комп'ютером. Київ: Академія, 2007. 240 с.
47. Моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності: [кол. моногр.]. за заг. ред. проф. Л. В. Зданевич, проф. К. Л. Крутій. Хмельницький: вид-во ХГПА, 2019. 388 с.
48. Набока О. Г. Професійно орієнтовані технології підготовки майбутніх педагогів у системі неперервної професійної освіти. *Рідна школа*. 2011. № 4/5. С. 31–39.
49. Найдьонова Л. А. Перспективи розвитку медіаосвіти в контексті болонського процесу: процесуальна модель медіакультури / Л.А.Найдьонова // *Болонський процес і вища освіта в Україні та Європі: проблеми й перспективи*. Київ, 2007. С. 162–168.
50. Нестеренко В. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання: теоретико-методологічний аспект: [монографія]. Одеса: Лерадрук, 2012. 219 с.
51. Никишина І.В. Інноваційна діяльність сучасного педагога: методичний посібник. Одеса. Вчитель, 2007. 91 с
52. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології. Київ: Просвіта, 2000. 367 с.

53. Основи медіаграмотності: навчально-методичний посібник для вчителя / Іванов В.Ф., Волошенюк О.В., Мокрогуз О.П. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 190 с.
54. Педагогічний словник. За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. Київ: ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА, 2001. С. 159.
55. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти. Наказ МОН України № 776 від 16.07.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitkupedagogichnoyi-osviti>
56. Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти. Київ: СПД Богданова А. М., 2007. 336 с.
57. Ревуцька К. В. Вплив медійних засобів на загальний розвиток особистості. *ІКТ в освітньому процесі*. Випуск 21. 2018. С. 3-8.
58. Рибалко Л.С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя: автореф. дис. ... докт. пед. наук. Харків, 2008. 42 с.
59. Семчук С. І. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів дошкільної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 8 (Ч. 2), 2013, С. 193–200.
60. Словник української мови: в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 6. С. 417.
61. Сухомлинська О.В. Сучасні цінності у вихованні. *Шлях освіти*. 1996. №1. С. 24 – 27.
62. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5т. Т.1. Київ: Радянська школа, 1976. 639 с.
63. Тимофєєва Л. Л. Проектний метод в дитячому садочку. Кіровоград: Прес, 2011.
64. Трофимов О. Є. Підготовка майбутніх учителів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій навчання: дис. ... канд. пед. наук. Харків, 2002. 225 с.

- 65.Тупічкіна О. А. Відеотехнологія як засіб впровадження освітнього процесу. URL: <HTTP://WWW.MEDIASHKOLA-PLUS/>
- 66.Уруський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: Методичний посібник. Тернопіль: ТОКІ-ППО, 2005. 96 с.
- 67.Федоров А. В. Словник термінів щодо медіаосвіти, медіапедагогіці, медіакомпетентності. Хмельницький: Книга, 2020. 64 с.
- 68.Федоров А. В. Терміни медіаосвіти. *Педагогіки та психологія*. 2000. № 2. С. 33–38.
- 69.Цехмістрова Г. С., Фоменко Н. А. Управління в освіті та педагогічна діагностика. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 280 с.
- 70.Чекан О. І. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Одеса, 2014. 21 с.
- 71.Червинська О. Інформаційні технології – в освітній процес. *Дошкільне виховання*. 2011. №1. С. 12–13.
- 72.Чичеріна Н. В. Концепція формування медіаграмотності у студентів автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Миколаїв, 2018. 50 с.
- 73.Шевченко А. С. Вплив мас-медіа на формування соціальної активності особистості. *Інноваційна педагогіка*. № 8. 2021. С. 14-21.
- 74.Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: підручник для вчителів / пер. з англ. С. Дьома; за заг. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.
- 75.Яковлева А. М. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. 672 с
- 76.Янкович О. І. Праксеологічна підготовка майбутніх учителів у вищих навчальних закладах України та Польщі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2017. № 3. С. 28-35.
- 77.Kubey R. (Ed.) *Media Literacy in the Information Age*. New Brunswick (U.S.A.) and London (U.K.). 1997. 484 p.

78. Masterman, L.. *Teaching the Media*. London: Comedia Publishing Group, 1985. 341 p.
79. *Media Education*. Paris: UNESCO. 1984. 406 p.
80. Meyrowitz J. Multiple media literacies. *Journal of Communication*. 1998. № 48 (1). P. 96–108.
81. Recommendations..., 1999: 273-274. Reprint in: *Outlooks...*, 2001: 152; по <http://edu.of.ru/medialibrary/>.
82. Tereshchuk H. V., Kuzma I. I., Yankovych O. I., Falfushynska H. I. The formation of a successful personality of a pupil in Ukrainian primary school during media education implementation. *Cloud Technologies in Education. Proceedings of the 6th Workshop CTE 2018* (Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018) / Eds. Kiv, A. E., Soloviev, V. N. CEUR-WS.org, online. P. 145–158. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2433/paper08.pdf>